

СПОРТ

Физкультурникий Денна хетаяь, футбола яхъаш хилар МагIалбике

16

НАЫКЪАШ ТОАДАР

ЛоархIамеча наыкъах ах тоабаш баьннаб мехка

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ГIАЛГIАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

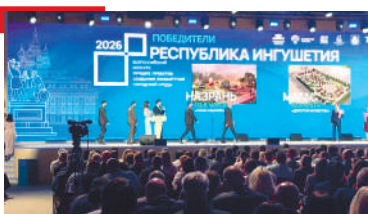
№30 (12757)
Маьцхали
бутт,
13 ди, 2026 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

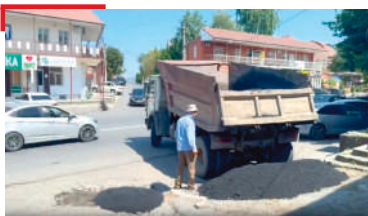
1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

ТОЛАМИЙ НОВКЪА

Пишлош тоаярах йолча Ерригача Россе
яхъашка котъяьлар
Магас, Наьсаре

3

МЕХКА КУЦ

Наьсаре йиллача денга
кийчлуш я, наьха
хъашташ кхоачашду
моттигаш

6

ДАЪХЕ ЛОРАЯР

Лагере салоIаш долча
берашта, шоай балхах
дийцар мехка доазув
лорадераша

7

КУЛЬТУРА

Сочера нах баха хилар,
ГIалгIайчен суртанчий
балхаш гойтача
Паччахьалкхен фусаме

10

БАЛХА ДИКАЛ

«РИА Рейтинг» яхача
оагIоно белгалдечох,
наыкъаш дика долча
кхаь моттига юкье ба
вай мохк

14

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

ДегIаахара наыкъаш

Мехкада: ГIалгIайчен куц тоадераш
гIишлонхой ба

2

ДегIаахар

«Магас» аэропорта
болх тоабеш ба
мехка

5

Деглаахара наькъаш

Мехкада: Галглайчен куц тоадераш гишлонхой ба

Газданаькъан Ахмад

Мехкара гишлонхой цар цайца даькъалабийцар вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-лаьлас. Республикан кулгалхочо теркалдир, массайолча ханашка мехка куц тоадеш лаьттараш, доккхий хувцамаш дераш уж нах болга. Тахан хьаххоллаш латтар къаман керда истори да: хьалъеш латт ишколаш, берий бешамаш, спорта моттигаш, фусамий гишлош, паркаш, наькъаш. Бехктокхаме, къамах дог лазаш шоай балха тла къахьегаш хьабоаглача гишлонхошта доккха баркал аьлар Мехкадас.

«Цу оаглонца дикка гла баьккхаб ала йиш йолаш да вай укх тлехьарча шерашка. 2019-ча шергара 2025-ча шерга кхаччалца къахьегаш хьалъяьраш, тоаяьраш 685 моттиг я. Цу юкье я тайп-тайпара гишлош, наькъаш, экологически оаглонцара моттигаш. Дикка длабодаш ба республике из болх тахан а. 2025-ча шера мехка 211 эзар кв. метрага кхоачаш гишлош хьалъый. Юхъанца лийрхлачунга диллача, 28% дукхагла хул из. 2019-ча шера денз 1, 25 млн кв.метр гишлош я мехка тоаяьраш. Белгалде деза, дукхагла бола болх РФ Президента Путин Владимира чоаглонца йоаржаяьча къаман проекташка гюлла длабихьалга. Цу беркате проекташка гюлла республике дешара, унахценон оаглонцара, наькъий, шахьарий, ЖКХ моттигий хьал дикка меттаоттаде аьттув баьннаб. «Кагирхойи бераши» яхача къаман проектага гюлла хьалъеш, тоаеш я тахан ишколаш, «Дезал» яхача проекто аьттув лу керда берий беша-

маш хьаелла, хлаьта «Длаьха, кадай вахар» яхача проектага гюлла дарбанчеш хьаеллаш боккха болх ба мехка длахьош», - аьлар вай Мехкадас.

Укх тлехьарча шерашка хоалуш хувцамаш хиннад республике. Таханарча ханага хьежжа йола 30,4 эзар совгла бераш тлаэцаргдола 49 ишкол хьалъый, 9,6 эзар гаргга берашта налараш хьайийллар 51 берий бешо, 43 ишкол, кхийоло дешара моттигаш тоаеш къахьийгар. Унахценон оаглонца а хилар доккхий хувцамаш – 1620 саг дийнахьа тлаэцаш 12 керда дарбанче, поликлиникаш хьайийллар мехка. 450 километрага кхоачаш 114 никъ тоабир республике, иштта ворхл тлий меттадоаладеш болх чакхбаьккхар.

Къаьстта йоккха терко лоаттаю шахьарий, юртий куц хувцара. Дладахача шера къаман проекташка гюлла, ерригача муниципалитеташка 24 бахархошта лаьрхла моттигаш кьоастайир - паркаш, урамаш. Бахархоша шоаш хьахержа моттигаш яр уж. Вахарерча моттигий хьал тоадарах йолча къаман проектага гюлла тахан а, тлателла, длахьош латт из болх мехка. Ийс муниципальни моттиге 24 доазоний куц тоадеш къахьегаргда укх шера.

Гишлошъяра балхий оаглонца беркате, лоархламе хувцамаш хиннад ала йиш йолаш да вай тахан майрра, хлана аьлча цхьацца йола моттигаш влалла йовзаргйоацаш тоаяь латт. Бахархой вахара хьал аттачахьа даккхара тлехьа геттара лоархламе йолакхы а 36 моттиг тоаеш болх длахьоргба мехка. Керда ишколаш, берий бешамаш хьалъярал совгла; спорта лаьрхла доазош тоадеш ба тахан. Къаьстта йоккха моттиг длалоацаш ба

Эса тлара хий чулоаца моттиг хьалъеш бола болх. Цун проектни низ 100 эзар совгла кубометр цена хий цхьан дийнахьа хьалуш ба. Дукхача шерашка хица дувзаденна дола кхоачамбоацараш ловш, халача хьале болча наха йоккха оатто еш хургда из гюлакх. Цена, мала йиш йола хий хургда; наьха фусамашка масахана хьадоаглаш. Хлаьта цу доккхача балхех дувцаш, чоагла лоархламе да керттердар теркалдар. Гишлонхоша длахьошбар мах баь, хам баь варгвоаца боккха болх ба. Архитектораш, инженераш, иштта кхьбола болхлой латт цу дерригнена тлехьа, ди-бийсаца кьоастандеш цар къахьегаро кхоачадаьд вай толамга. Уйла е этгача, чоагла лерхлам бе безаш хлама да из! Хлара керда ишкол, берий беш кхоанарча сийрдача вахаре баьккха боккха гла ба. Керда ураоттаргйолча тлехьен аьттув хург-

ба, таханарча заманга хьежжа йолча ишколашка деша.

Унахценон хьал меттадоаладеш, наха парглато еш хургья хлара дарбанче. Лорашта тлаводаш хилча, чакхвоалаш ше вахачара гаьна длааха ве-заргвац. Хлара парк, сквер кердача дезалашта салала, берригаш цхьана арабаьнна ха длаяхьа аьттув луш я.

«Къаьстта доккха баркал кхайкаду аз тахан мехка тайп-тайпара моттигаш хьалъеш къахьийгача ветеранашта! Тахан хьаьттача заманга хьежжа хургйола Галглайче хьаххоллаш къахьийгараш ба уж. Тлехьа тлабоагла гишлонхой цар ларах длаболхаш ба. Догтийша ва со цхьана вай еррига проекташ йоаржаеш къахьега аьттув, низ хургхиларах. Влаший бувзам, барт хиларца республикан хьал кхы а дикагла тоадергда вай. Доккха баркал оал аз бехктокхаме, шоай мехках дог лазаш къа-

хьегаш хьабоаглача цу наха! Могаш-маьрша долаш, иразе, беркатаца дахалда шо дуккхача шерашка!».

Гишлош хьалъяра болх лоархламе моттиг длалоацаш ба тахан, къаман хлама ма хетта тоадара тлехьа. Республикан куц эрgadoлаш латт хлара денна, хлаьта бахархошта болх бе керда моттигаш я. Йоккхий, беркате проекташ йоаржаеш, тлателла, къахьега дезаш да вай длахо. Хьинаре, бехктокхаме, боагглача боараме дог лазаш къахьегаро дикка гаьнадоахаргда вай цу наькъ тла, дуккха шераш хьалха лаьрхла хинначунга кхоачаргда. Мехкара экономически оаглонцара, бахархой вахара хьал тоадара тлехьа длахьош ба тахан беррига болх, хлаьта дладоладаь моллагла хлама тлехдика кхоачашдар, гишлонхой декхар да. Боккхача толамга кхача аьттув хилба цар!

Кердача дешара шера, 8,5 эзар совгла хьалхарча класса дешархой тлаэцаргба вай ишколаша

Оздой Ийса

8,5 эзар совгла хьалхарча классе болха дешархой тлаэца кийчо еш ба вай ишколаш тахан. Хлара шерца дукхагла хулаш латтача дешархошта лаьрхла керда ишколаш хьалъеш, боккха болх ба мехка длахьош. Укх тлехьарча ялх шера 49 керда ишкол хьалъый республике. Таханарча дийнахьа мехка болх беш 160 ишкол я, царех 109 ишкол бераша цхьан сменах дешаш я.

Дешархой дукхагла хилар теркалдеш, тлателла длахьош болх ба из. Ишколаш тоьаш йоацача юрташта къаьстта терко еш, ма хулла цу

оаглонца дувзаденнараш атгача даха лерташ, таханарча хано дладеххача тайпара йола беркате ишколаш я хьалъеш латтараш.

«Бераша шин сменах дешаш хилара гюлакх меттадоаладе хьожаш ба тахан республике. Къаьстта терко лоаттаю юрташта. Шахьаре бах е юрта бах аьнна доацаш, толашагла йолча ишколе дешаш хила деза хлара бер. Цунга хьежжа юрташка хьаеллаш латт геттара дика тоаяь йола керда ишколаш. Чоагла лоархламе дакъа длалоацаш да цу балха юкье РФ Президента Путин Владимира гю деш хилар. «Дешар» яхача къаман проектага, 2025-ча шера юкьеяьккхача «Кагирхойи бе-

раши» яхача къаман проектага гюлла; доккхий хувцаш де аьттув баьннаб мехка. Хлаьта вай республиканна къаьстта лоархламе да, иштта оаглув хьаллоацаш хилар», - язду ший Телеграм-оаглон гла мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-лаьлас.

Республикан кулгалхочо иштта теркалдир хлара шера мехкара ишколаш тоаеш, спортзалаш хьаеллаш, берашта парглато хилийтара тлехьа ма хулла къахьегаш болга. Лертгача, боагглача боараме тоаяь йолча ишколе дешаш хила деза хлара бер! Цу оаглонца тахан къахьегар, кхоанен хлама тоадар да. Дешара хьал тоадарал совгла, шоай начлал доаржаде, спортаца,

кхолламца къахьегача наькъ тла толамаш даха, кхоана шоашта наькадаргдола гюлакх хьахаржа гю ду берашта. 2030-ча шера ерригача ишко-

лашка цхьан сменах дешаш хила беза, аьнна, соцам баьб РФ Президента Путин Влади-мира. Из кхоачашдара тлехьа болх длахьош ба хлара денна.

Гишлош еча къахъегараш белгалбир мехка

Баркинхой Мурад

Гишлонхой Ди хъатIакхачарца, цу оагIонца къахъегар кхетаче ваха хилар премьер-министр вола Сластенин Владимир. Укх шера къаьстта лоархIам болаш да из цIай, хIана аьлча хIанз 70-гIа шоай Ди дездеш ба российский Гишлонхой. Вай мехкадаьгара Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлагара каьхат дийшар гулбеннарашта Сластенин Владимира.

Республикан Кулгалхочо ший къамаьлаца белгалдир, Гишлонхой мехка кхоане сийрда, беркате хилийтара тIехъа къахъегаш нах болга. «Тахан хъальеш латта керда ишколаш, дарбанчеш, наькъаш – из деррига вай къаман наьха вахар аттача доаккхаш, паргIато йоаржаеш да. ЛоархIаме, боккха болх ба тахан оаш дIахьор. Шоай декхарах бехтокхаме кхоачашдеш, оашош хъаййцача гIулакхаца лерхIам болаш, наьха вахара хьал аттача даккха гIерташ, къахъегарах баркал хилда шоана! Къаьстта хоастабе боагIа ветеранаш, цу оагIонцарча балха хIама юхьанца чIоагIдеш лаьттараш уж ба», – аьлар Сластенин Владимира.

Дукхача шерашка лакхача боараме шоай гIулакх дIахьош хъабоагIача, толашагIа болча болхлошта Мехкадаьгара лерхIама грамоташ елар цо. Пачахьалкхен совгIаташца белгалбир диккача оагIорахъара шоаш хъабовзийта Гишлонхой. Гишлош хъальяра болх тахан вай мехка дикка тоабенна ба ала йиш я. Мехка цу оагIонцарча министертвон къахъегамца дукха лоархIаме, къаман вахаре йоккха моттиг дIалоацаш йола Гишлош хъальяьй тIехьарча шерашка. Цу юье я дешара моттигаш, берий бешамаш, дарбанчеш, культуран Ценош, спорта моттигаш, иштта йовзаргIоацаш хоза тоаяьй шахьараш, юрташ, доккхий хувцамаш деш.

ХIама тоадаргахъа гола тохар

Гишлош тоаярах йолча Ерригача Россе яхъашка котъяьлар Магас, Наьсаре

ГIазданаькъан Ахьмад

Шахьарерча моттигий куц тоадарах йолча Ерригача Россе яхъашка котъяьлар Магаси Наьсареи. Наьсаренга из толам хIанз кхозлагIа кхоачаш ба. Кердача проекта гIолла Тутайнаькъан Аьсета цIерах болча ураме хин гонахъара моттиг тоаеш, салаIа, дезалашца арабаьнна ха йоаккхаш багIа доазув кьоастадеш, спорта, берашта лаьрхIа хоза хувцамаш деш, гIашлой наькъаш декхаш къахъегарда. Магас а кхозлагIа кхоачаш я цу беркатеча толамга. 2018-ча, 2022-ча шерашка аьттув баьннабар цун хьалха. Укх шера Заьзганакъан Идриса цIерах йолча сквера моттигаш тоаярах йолча «Денала никъ» яхача проекта болх дIабахъа лерхI шахьаре.

«ГIалгIай республикан хIама хIара денна тоадеш, истори, даьй беркате Iадаташ хьаллоацаш, къахъегарда вай. Цу боккхача толамца даькъалабуьц аз бахархой, муниципалитетий тоабаш! Кхы а дукха беркате проекташ йоаржаеш къахъегарда вай дIахо», – аьлар вай мехкадас Келаматанакъан Махьмуд-Иаьлас.

Республикан кулгалхочо теркалдир, шахьарерча Iама гонахъара, Коталон Аллея моттигаш тоаяьчул тIехьагIа; Наьсар яхача хин гонахъара 11 гектарах латта доазув меттадоаладе республиканна 112 миллион сом ахча хьождаьлуга. Шахъара да волча Оздой Руслана, цун тIехьалаттараша, Наьсарен моттигий куц ма хулла хозагIа хилийта гIерташ, къахъегар да из аьлча харцахъа хургдац тахан. Мехкадас баркал аьлар Магаса мэр волча Тиймарзанакъан Мусайна, цунца цхъана къахъегача тоабанна шоай декхарах бехтокхаме кхоачашде

хьожаш, столица хIама тоаде гIерташ къахъегарах.

«Денала никъ» яхача проекта гIолла болх дIабахъа 80 миллион сом гаргга ахча хьожадергда Магаса. Мехкадас белгалдир, вай республике федеральни программашка дакъа лоацаш, бахархой хьал аттача даккха гIерташ къахъегаш болга. Шахъара куц тоадара тIехъа боккха гIа баккхар да ала йиш я Наьсар яхача хин гонахъара моттигаш тоаярах. ЛоархIаме, бахархошта доккха совгIат хулаш болх ба из. 11 гектарага кхоачаш дола хин гонахъара доазув тоаяь латтача шахъара моттигашца хотташ, цхъа никъ беш къахъегарда проекте. ГIаш араваьнна цига гIолла лела, ха дIахьош цIенача фега хин юхе вагIа аьттув хургба, беррига болх чакхбаьлча. ХIара вахархочунна, хьатIабаьхкача хъаьшашта тоам хургболча тайпара куц хийца хургда деррига доазув.

Велосипед хехка никъ, хин дехъавоалаш хоза тIий, Iохайша ха дIахьош багIа гIандаш, иштта кхыдола хувцамаш хургда цига. Бераш долча дезалашта, спортаца бувзам леаберашта лаьрхIа кьоастаь, таханарча ханага хьежжа йола ловза моттигаш хургъа. Иштта культуран оагIонцарча кхетаченашта лаьрхIа дийлла дола амфитеатр хьалдергда цу доазон тIа. Из деррига тоадеш хургда кафеш, ярмаркашта лаьрхIа павильонаш хъаеллар. МоллагIа хаоттам хиларах, хин гонахъарча моттиге салоIачарна паргIата хургйолаш, деррига а чулаца хьожарба цига. ХIанзолца яьсса иллага цу моттигах бахархошта, хъаьшашта сапаргIатбалла, дега ма хетта безарашца, бовзарашца ха яккха аьттув луш доазув хургда. Къаьстта теркаме лоацаш, хургда цу балхаца вай къа-

ман истори, культура, Iадаташ. Архитектораша, дизайнераша из деррига дийндеш къахъегарда проекта тIа. Доазон юкъе вай даьй истори довзийташ йола гIала латтаргъа. Белгалде деза, иштта дола къаман лоархIамедараш юкъелацаро дукхагIа адам тIаозилга. ГIалан юхе, говза болх дIахьош, кхерах хъаьй цхъацца хIамаш хургъа. Парка доазон тIа лаьрххIа тоабаь хьоалчагIан никъ хургба. Даьша, ноаноша леладаь къаьнара Iадаташ диццадалиятар, дезалашцара хIама лархIар белгалдеш хургда из. Мехкахошта санна, республиканна тIалаттача хъаьшашта, туристашта езаенна моттиг хургъа цох, деррига ма хетта хъаьттача. Шахъара куц ма хулла тоадар, дийнахъа балха боахкача наха, сайрийна кIаьдбенна цIенакх хийтача, шоай дезалашца арабаьнна гобоаккхаш лела моттигаш хилийтар лоархIаме да тахан; хIана аьлча боккхийбарашта, кагирхошта, берашта эшар из да. ХIаьта Магасе къахъегарда, Заьзганакъан Идриса цIерах сквер хъаеллаш. «Денала никъ» яха проект гIалгIай пачахьалкхенна, исторенна хетаяь я. Алане доазон гонахъарча моттигий куц тоадеш кхоалагIа, лоархIаме, боккха гIа ба из. 1, 28 гектарага кхоачача доазон тIа бIарчча мемориально-кхетама никъ хургба. ХIаьта керттера моттиг дIалоацаш массехк никъ хотташ йола «Денала никъ» яха аллея хургъа. ХIара никъ республика хъаоттара истори, цун культура, Iадаташ довзийташ хургба. ТIехъа тIабоагIарашта чIоагIа лоархIам болаш да из.

Магас хIара денна дукха хъаьший тIалатташ шахьар хиларга хьежжа; деррига лакхача боараме, тIехдика кхоачашдаь хила деза. Сквере хъаелларгъа ГIалгIай къаман селха-

нара вахар, истореца дувзаденнараш довзийташ йола фусам. Ший тайпара йола йийлла, сигнален кIалхара музей хургъа цох. Дукха хIама довза аьттув хургба цига. ГIалгIай къаман цIи дIахазийтача, къаман пачахьалкхе хъаоттаеш къахьийгача сийдолча къонгий, мехкарий цIераш йовзаргъа цига. Цул совгIа, лекцеш, Iилман кхетаченаш, кхоллама оагIонцара вIашагIкхетараш дIакххъа йиш хургйолаш, таханарча ханага хьежжа йола йийлла лекторий хургъа цига. Исбахьален оагIонцарча суртий гойтамашта, шахъара культуран кхетаченашта лаьрхIа доазув кьоастадергда. ХIара хIама, дикка уйлаеш, лаьрххIа бустам боаккхаш, деррига теркалдеш, хъаххоллаш да цига. ЦIенача фега араваьнна книжкаш дешаш вагIа безам болчоа, хоза моттиг хургъа ший дега из салоIам бе, ма хетта ловза, дIа-хъа доладала аьттув хургба берий. Вай къаман исторически тIехьаленца бувзам болаш хургда цигара деррига хувцамаш.

ГIалгIай къаман вахаре, къаьнарча хана денз, хиннача гIарчожащца тоаяь хургъа моттигаш. Исторически кхоане лоархIилга, къаман Iадаташ леладелга белгалдеш болх ба из.

Шахъара бахархошта, иштта берригача мехкахошта доккха совгIат да ала йиш йолаш да иштта йоккха, лоархIаме проекташ йоаржае аьттув хилар. Шахъарий куц тоадаро бахархой вахара хьал аттача доаккх, ара ха йоаккхаш хила, шоай дезалашца лела безам хул наьха, хоза тоаяь латташ моттигаш хилча. Цунга кхача гIерташ къахъегаш ба республике укх тIехьарча шерашка, хIаьта тахан толамга кхаьчад алар харцахъа хургдац, аьнна а, хетсона. Беркате, иразе хилда вай шахъарий вахар!

Замай дийна бувзам

«Сердало» газете хиннача хувцамех дийцар вай Мехкадас

ГӀазданаькъан Ахьмад

«Сердало» кепайоазон ЦӀен кулгалхо йолча Курскенаькъан Хадижатаца дӀайихьача кхетаче, укх тӀехьарча пхе шера газета вахаре хиннача хувцамех дийцар вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас. Газета меттацарча политикацара, таьрахьашца дувзаденна-рашцара болх тоабара тӀехьа кхоачашде дезараш белгалдир цо. Тахан «Сердало» газет кӀира цкъа, деррига а гӀалгӀай меттала арадувлаш да, хӀаьта эггара йоккхагӀа йола моттиг къаман вахарца, истореца, культураца дувзаденнараша дӀалоац.

«ГӀалгӀай мотт хила беза хоамашка, литературан, хӀама доаржадара проекташка, берий книжкашка. Духхьал къамаьл гӀалгӀай меттала даь ца Ӏеш, вай дерригача вахаре хила беза къаман мотт! Газеташ тӀарча статьяшка, сайташка, вахара оагӀонашка гӀалгӀай меттаца болх дӀахьош; хьадаьнна моттиг, овла лорабе гӀерт вай. Массехк ноахала юкье бувзам беш да «Сердало» газет. Тхьоврача хана денз, цун оагӀонашка лаьттад къаман истореца, культураца дувзаденнараш, лоархӀама дола хоамаш. Культуран оагӀонца лоархӀама дакъа дӀалоацаш, цунга гӀолла къаман метта хӀама тоадеш къахьеге деза вай. Цу боккхача балха хьалхалаттарашта баркал оал аз тахан! ТӀехьа тӀабоагӀараша а боккха пайда эцаргбола гӀулакх да тахан цар дӀахьошдар», - аьлар вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас. Курскенаькъан Хадижата теркалдир, газет таханарча ханага хьежжа тоадаь, цхьацца хувцамаш даь арадувлаш долга, каьхата тӀа арадувлар а электронни газет а дика болх тоабаь да. ХӀаьта эггара лоархӀама дар да, деррига газет гӀалгӀай меттала хилар. Цу гӀулакха редакце штате хьабоалабир из гӀулакх довзаш бола таржамхой, мехка цӀихеза вола хьехархо, къаман меттацарча балха воккха говзанча Ӏарчакханаькъан Сали.

ДӀадахача шерашка цхьа наггахьа бола хоам мара гӀалгӀай меттала хиннабеце, таханарча дийнахьа цӀенача къаман меттаца даьча йоазонах хьалдиза дола газет деша аьттув ба мех-

кахой. Цул совгӀа, таьрахьашца дувзаденнарий оагӀонцара болх дика тоабаьб ала йиш йолаш да вай тахан майрра. Эрсий, гӀалгӀай шин меттах латташ йола сайт я тахан «Сердало». Газета тӀара хоамаш интернета сайташка, мессенджерашка гӀолла сиха дӀа-хьа дарж тахан, цу юкье я «Дзен. Хоамаш», Google News, «Россе» ТАССагара яха оагӀонаш. ЛоархӀамеча хувцамех да Кепайоазон ЦӀа «Сердало» хьаделлар. Цу чу чу долхаш да тахан «Литературан ГӀалгӀайче», («Литературная Ингушетия»), «СелаӀад» («Радуга») яха журналаш, иштта «Вай йовхьамаш» яха проект. «СелаӀад» яхача берий журнала, «Литературан ГӀалгӀайче» журнала лаьрхӀа хьакхелла гӀалгӀай метталара таьрахьашцара платформа я тахан. «Сердало» Кепайоазон ЦӀа хӀара денна ший болх кхы а дикагӀа тоабеш, доккхий хувцамаш юкьедоахаш къахьегарех да.

Тхьоврача хана денз, дерригача къаман довзаш, лоархӀаш хиннача газета хӀама таханарча заманга хьежжа меттадоа-ладаьд ала йиш йолаш да вай. ДӀаяхача, таханарча ханашта юкьера бувзам хотташ; кхувиш латтача къонача тӀехьенна ший къаман гӀулакхаш, Даьхе езаш ураоттара тӀехьа доккха гӀо деш, оагӀув ба из аьлча харца-хьа хургдац аргдар аз-м! Кепайоазон ЦӀено шийна хьалхашка оттадаьча керттерча декхарех да, берашта юкье къаман метта хӀама чӀоагӀдар, лакхедаккхар... Тахан, кердадараш хьадаьржача заманца чӀоагӀа лоархӀама болх ба из! «СелаӀад» яхача берий журнала дика моттиг дӀалаьцай цу оагӀонцара болх тоабеш. Вай массане кхетадеш да, наьна меттала яздаь книжкаш, журналаш дешаш хилар бера мел лоархӀама да. Бера хана дезаденнар, сакхетамца чӀоагӀденнар воккха хилча а лоархӀама моттиг дӀалоацаш хул. Къонача тӀехьен уйла еш хилар, шоай къаман беркате, зовне бола мотт, даьй эздий Ӏадаташ, хоза оамалаш, сийдола гӀулакхаш царна дезадалийтара тӀехьа къахьегаш хилар да из. Тахан из журнал дешаш да берий бешамашка, ишколашка, библиотекарша, кхьийолча моттигашка. «СелаӀадага» гӀолла бераш наьна меттала яздаь

книжкаш, журналаш дешаш хилара тӀахьехаш ба тахан. ХӀаьта цу тӀа тахан го йиш я дувцараш, байташ, кицаш – берашта эггара чӀоагӀагӀа эшар. Бера хана Ӏомадаьр лард хиле дӀаотт, яхаш, вай даьша белгалдеш хиннар хьаллоацаш болх хул цох.

Иштта ала лов тахан «Вай йовхьамаш» яхача проектах. БоккхагӀбарашта лаьрхӀа, къаман вахарера лоархӀама гӀулакхаш чулоацаш бола болх ба цунга гӀолла тахан дӀахьошбар. Журнал дешачар лакха мах оттабеш, тӀаййца проект ала йиш я цох. Къаман юкье цӀихеза, доккхача гӀулакхашка белгалбаьнна болча мехкахо-ех язду цу тӀа. Тайп-тайпарча оагӀонашка къахьегаш бола нах: хьехархой, лораш, Ӏиманхой, культуран, иштта кхыдолча доакъой болхлой вахара никъ бовза аьттув ба цу журналага гӀолла. «Вай йовхьамаш» яхача журнала болхлоша шоашта хьалхашка оттадаьча керттерча декхарех да бехктокхаме къахьегаш хьабоагӀача наьха истори массанена дӀадовзийтар, царгара масал эцийтар. Вай къаман наьха оамалаш, вахаре нийсденнача гӀулакхий истори довза аьттув ба наьха. Цул совгӀа, ураотташ латтача къонача тӀехьенна Даьхен хӀама лорадара, тоадара тӀехьа къахьийгарий, беррига низ Ӏобилла лаьттарий цӀераш йовзаргья. «Сердало» Кепайоазон ЦӀен болхлоша тахан кхоачашдераш пачахьалкхен оагӀонца боккха лоархӀам бола декхараш да алар нийса хургда, аьнна, хет сона. Къаман метта сий дергдола, цун хӀама лорадергдола, эггара лакхерча моттиге из лоаттабергбола тӀехье кхее еза вай, из керте

оттадеш, ший къахьегега никъ, тӀателла, дӀахьош да Кепайоазон ЦӀа.

Вай мехкадаьга Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлага «Сердало» Кепайоазон ЦӀен кулгал деча Курскенаькъан Хадижата белгалдарах тарра, технологически оагӀонцара боккха толам ба ала дезаш да «Сердало» видеостуди хьаеллар. Эшаш мел бола кхоачам тахан Ӏалашбаьб цига, хӀаьта бизза ший болх дӀаболабергба цу моттиго ер шу чакхдоалаш. Вай къаман культурах, Ӏадатех, дӀаьхий долча исторех лаьца документальни, иштта кхыдола балхаш дӀахьош хургба видеостуде. Массане хьаллоацаш, дезаденна гӀулакх из хургдолаш къахьегаш ба цига тахан. МоллагӀча балха тӀа эггара лоархӀамергӀдар ше деш дола хӀама ма хулла дикагӀа, бехктокхаме, боагӀача боараме кхоачашдар да. Из керте оттадеш, ший никъ дӀаболабаьр, цӀенача нигатаца къахьеге волавеннар, йоккха юкъ ялалехь толамга кхоачаргва яхар, тахан бух болаш долга тркалду вай! Къахьегар гаьнаваьннава оалаш хиннад вай хьаькьалах бизза хиннача даьша, «Сердало» редакци хьалхагӀа йовзаш хиннача, таханарча дийнахьа цу чура вахар гуча, цу чу дӀачухьежача моллагӀча сага кхетадергда цу доккхача деша маӀан!

ГӀалгӀай метта хӀама таьрахьашцарча оагӀонца тоаде гӀерташ боккха болх дӀабихьаьб цига. Вай Мехкадас ше хьаллаьца, тахан боккхача толамга кхаьча проект я Microsoft Word йоазонцарча редактора лаьрхӀа гӀалгӀай метта электронни орфографически дошлорг хьаххоллар. Таханарча дийнахьа цу про-

граммаца юкьедаяккхад 60 эзар совгӀа дош, хӀаьта моллагӀа йоазув хьаххолла аттагӀа хургдолаш лаьрххӀа клавиатурни болх дӀабихьаьб. Проект чӀоагӀа раьза болаш тӀаййцай наха! Массехк эзар сага из программа шоашта хьачуяьккха, цунга гӀолла болх бу тахан. Цу программага гӀолла ше Ӏояздаьр нийса дий хьажа, орфографически гӀалаташ тоаде, нийсагӀдар доаржаде аьттув ба наьха. ХӀара дийнахьара каьхаташцара, йоазонцара, литературан тексташцара болх аттачахьа баккхарал совгӀа, бахархошта шоай къаман мотт нийса бувца, язде гӀо деш бола оагӀув ба из. Вай кхетаду, къаьстта тахан из мел лоархӀама да. Дуккхача наха баркал оалаш проект хинна, йизза ший моттиг дӀалаьца дӀаэттаб из болх.

Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Ӏаьлас хиннача кхетаче белгалдир, хӀара къаман меттацара, Ӏадаташцара, культу-рацара хӀама чӀоагӀдаро, тоадаро боккхача мехка дахаш долча къамашта юкьера барт, бувзам, цхьоагӀо хьаллоацилга. Мехках дог лазаш волча республикан кулгалхочо иштта теркалдир, къаман вахарера, исторецара тхьоврача шерашка денз хьадахьаш дола беркате гӀулакхаш лораде, къонабарашта юкье доаржаде, хам бе безилга! ГӀалгӀай метта хӀама лорадар тахан хӀара дезале кхоачаш дола, массанена хьалхашкара юкьера декхар да. Из вай лархӀарга хьежжа хургья кхоане, ураотташ латта къона тӀехье. МоллагӀа хӀама тоадеш боаккха гӀа эггара хьалха лоархӀамергӀчаргара дӀаволавенна баккха беза, из вай кхетадой, сийрда хургда кхоанен денош!

Шолжа кхален администраце бахархошта, мах боацаш, юридически оагӀонцара гӀо дергда

ГӀазданаькъан Ахьмад

Мехкарча Паччахьалкхен юридически бюро болхлой Шолжа кхален администраце, укх бетта 19-ча дийнахьа гӀо деш хургба цигарча бахархошта. Ӏаьдалгара цхьацца

хӀама хьадоагӀачар, мах боацаш, шоай хаттараш тахка аьттув хургба цу дийнахьа.

«Сердалога» баьча хоамах, юристашца дагабовла йиш я наьха, нагахьа бокъо йоацаш пенси, по-

соби соцадаь, СВО доакъашхошта, дукха бераш дарашта терко еш беце. ЖКХ оагӀонца хьадийтта латта доккхий декхараш бух болаш дий хьажа, бойлахьа дисача берашта йоагӀаш йола квартира хьаайлийта, иштта кхыдараш меттадоа-

ладе аьттув ба бахархой цу оагӀонга гӀолла.

Юристашта тӀаваха йиш я, лаьттан доазонцара хӀама кьоастадеш, хьайна хьахьаьчача хӀаман доал оттарца, алименташ хьадахарца, барайтта шерга кхачанза барий бокъонаш меттаотта-

ярца халонаш нийсьеннаяле.

Болх беча моттиге алапи ханнахьа хьалуш беце, цхьаккха бокъо йоацаш, доацача бахьанах балхара дӀаваьккхавале, хьай бокъонаш меттаоттае йиш хургья хьа юристашка гӀолла.

«Магас» аэропорта болх тоабеш ба мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

2026-ча шера маьцхали бетта 8-ча денгара 10-ча денга кхаччалца, Осканаькъан Сулумбика цІерах йолча «Магас» аэропорте ахканара тохкама болх дІахьош хилар. Радиотехнически, сердал телача гІирсий болх боагІаца боараме, цхьаккха кхоачамбоацараш юкье доацаш бий хьожаш бар аэропорте. «Сердалога» из хоам кхаьчар мехкарча Паччахьалкхера.

Тха газетага дийцачох, цу

гІулакхех долча Ан-26Б-100 фецарча кемаца-лаборатореца дІахьош бар из лоархІаме болх. Кемаш айлуча, Іоховшача доазон тІа дийнахьа, бийсан кьахьегаш хилар деррига тохкаш.

Из болх ший ханнахьа дІабахьа безаш бар цу мотиге. Фецарча кемай кхерамзлен хьалаца дувзаденнараш малагІаца боараме латт довзийташ болх бар из.

Халкъашта юкьерча «Магас» аэропорто ший болх дІахо дІахьоргба, цу оагІонцара деррига гІулакхаш лертІа долаш.

Телефонага
ГІолла
банковски
чота тІара
ахча дихьар
гучаяьккхар
Илдарха-ГІалий
тІарча полице

ГІазданаькъан Ахьмад

Мехкарча яхархочун банковски чота тІара ахча лочкьадаьр гучайоаккхаш болх дІахьош хилар, Илдарха-ГІалий тІарча Россе ОМВД болхлой. «Сердалога» из хоам бера МВД.

Сага бокъонех волча викалца цхьана дІабахьа безача балхах дийцар Тохкама комитете

Баркинхой Мурад

Мехкарча сага бокъонех волча викалца кхетаче дІахьош хилар СКР Тохкама оагІув. Цу моттига хьалха латта Асхабов Ахьмад вар кхетачен кулгал деш хиннар. Иштта тохкама оагІонцара кхыбола болхлой а бар, цига дакьа лоацаш.

«Сага бокъонех волча викала цу моттига болхлой даькьалабийцар, дукха ха йоацаш хиннача РФ тохкама оагІон кьахьегамхой Денца.

Гетгара лоархІаме долча гІулакхий ларах болх дІахьош волча воккхагІа волча тохкамхочун Бузуртанаькъан Тимура, иштта МагІалбикерча тохкама моттига воккхагІа волча тохкамхочун Доврбиканаькъан ИбрахІима «ГІалгІай Респу-

бликерча сага бокъонаш лораярах» яха майдилгаш елар; цар наьха бокъонаш, кортмукьале лораяра, шоай декхараш бехктокхаме кхоачашдара тІехьа толамца кьахьегарах», - дийцар «Сердалога» мехкарча Тохкама комитете.

Тохкамхо-криминалист волча Астахов Мухьмад-Іаьла юстице капитана погонаш елар Асхабов Ахьмада. Криминалистиках болча оагІон болхло белгалвирий декхараш тІехдика кхоачашдеш хиларах.

Сага бокъонех волча вика-

ла, Россе СК тохкама оагІон кулгалхочо дийцар, цхьана болх дІахьош кхоачашде дезарех. Бахархошца кхетаче-наш дІакхяхьара кьаьстта терко йир цар цу дийнахьа. Наьха бокъонаш, паргІато лораяр ишттача наькьаца дикагІа влаштІехьаргда.

Іаьдала болхлоша белгалдечох, укх шера маьтсела бетта телефон йоаяь хиннай цу кхалсага. ХІаьта из бе кхаьча кхыйола яхархо телефона чу хиннача банка мобильни оагІон «пароль» ховш хиннай, ше юхе йолаш телефон йолчо из хьайийлла хиларах.

Маьтсела бетта 21-ча денгара 22-ча денга кхоачача хана, телефон яйнача кхалсага чота тІара ший йиший карта тІа 21 100 сом ахча дІатІадахьийтад цо.

Цул тІехьагІа банкомате гІолла из ахча тІера Іодаьккха, ший дега ма тов дехкад. РФ УК 3-ча даькьа 158 ст. бехктокхаме озаьш я наьха ахча лочкьадаьр (банковски чота тІара ахча даьхар).

Хьадувцачох, Іаьдала бокъонах ялх шу суд такха оттавеш зулам да из. Из гІулакх дІахо тохкаш ба МВД.

Анапе салаІа
болхача
студенташта,
цхьацца
хьехамаш дир
мехкарча ИнгГУ

Оздой Іийса

Анапе салаІа болхаш болча студенташта, цхьацца лоархІамедараш хьалхадояхаш, кхетаче хилар мехкарча университетте. Іаьржача форда тІа ха яккха болхарашца болх дІахьош хиннар вар кхерамзленца дувзаденнарах болча оагІон кулгалхо Гезгенаькъан Мухажар.

«Хина гарга болча хана, лораде дезарех дийцар студенташка, иштта хьийхар гІо эшача сага эггара хьалхара новкъостал дар мишта хила деа. ЦІаьхха, хатар нийсденна болх хуле, са ца доаккхалуш кІалвисачоа оарцагІвалар мишта хила деа Іомадир студенташа. Из хоам «Сердалога» бера университета болхлошкара.

ИнгГУ проректор йолча Оздой Ликас цу оагІонцарча цхьацца гІулакхех дийцар студентий даьшца, ноаношца.

Wildberries хиннача зенах дувцаргда вай мехкарча бизнеса доал дечо

Іалой Муса

Wildberries складашта саг чувоацаш гІетташ долча

гІирсаша даьча зенах, цига гІолла шоай хІама йохкаш хиннача вай мехкарча бизнесменашта мел эшам

хиннаб дувцаргда бизнесмений бокъонаш лораеча республикерча викало.

Wildberries складашка чухьалхарах, мехкарча цхьацца хІамаш йохкаш хиннача бизнесменашта, коммерчески оагІон доккха зе хиннилга гуш да тахан, цул совгІа Wildberries гІолла хІамаш эцаш чІоагІо оттаяь хиннарашта тийшаболх хиннаб.

Мехкарча бизнесмений бокъонаш лораяра тІехьа из деррига тохкаш ва цу оагІонцарча бокъонех вола викал. Цига гІолла хІамаш йохкаш хиннача республикерча бизнесменашка шоай дайнача хІамах дар шийга хьакхачийтар дехаш ва из. Деррига а ма дарра дайзачул тІехьагІа, дІахо дІабахьа безача балха кьоастам бергба. Мехкарча бизнесмений бокъонаш лораярах болча керттерча оагІонга гІолла бувзаме ваьнна, тахка йиш я ший бокъонца дувзаденнараш.

6

МЕХКА КУЦ

«Сунт» яхача
операцега
гЮлла,
наькъашкара
бокьонаш
телхаеш
220 моттиг
гучаяьлар вай
мехка

Баркинхой Мурад

Мехкарча МВД хьал-
ха латтача полице
инарал-майор волча
Котов Владими-
ра тІадилла, «Сунт»
яха операци дІахьош
хилар вай республи-
ке.Полице, Росгварде
болхлоша 217 машин,
226 сага гЮлакх тох-
каш болх дІабихьар цу
дийнахьа. Цу гЮлакхо
гучадаьккхар, наь-
къашкара бокьо-
наш ца лоархІаш, 220
гІалат хиннилга.

«Из операци дІахьош,
эггара дукхагІа нийс-
луш дола гІалат маши-
наца тонировка хилар да.
61 саг бехктокхаме эзар
из бахьан долаш. 29 ма-
шина тІара тонировка цу
моттиге Іояьккхар по-
лице, хІаьта 9 саг каьха-
таш доацаш машин ло-
аллаш вар. Наькъашкара
бокьонаш телхаеш, каь-
хаташ доацаш леларех
11 машин цу гЮлакха
къоастаяьча мотти-
ге дІайигар. Цхьацца ба-
хьанех шоашта хьадетташ
дола гЮд дІатокхаш боа-
цараш 26 саг вар», - йоах
«Сердалога» МВД беча
хоамо.

«Сунт» яха операци еш
я, мехкарча наькъашкара
хатараш ма хулла лаьгІде
гІерташ. Из болх масса-
хана дІакхухьаргболаш
ба мехкарча моттигашка.
Машинаца араваьннар
кхетадеш хила веза, ший
санна гонахьарча наьха а
уйла е езилга, наькъаш-
кара бокьонаш цалархІар
иштта атта дусаргдолаш
хІама доацилга. МВД
болхлоша кхайкарал ду
бахархошка; бокьбал а
оашош хьоча наькъа уйла
еш, сих ца луш, бокьонаш
лораеш лела, яхаш!

Наьсаре йиллача денга кийчлуш я, наьха хьашташ кхоачашду моттигаш

ГІазданаькъан Ахьмад

Мах беча моттигашта, наха
хІама дуача, цхьацца базар
лелаеча доазонашта гонахьа
кулг тохаш, куц меттадоала-
деш къахьегаш ба тахан Наь-
саре. Шахьара дас Оздой Рус-
лана тІадилла дІахьош болх ба

из. Шахьара моттигашка ло-
стам хила безилга белгалду
мэре.

«Эггара дукхагІа нах лела-
ча урамашкара дІаболабennaб
болх бе, цу юкье да
Муталаланаькъан, Московски
цІерах дола урамаш. Шоаш

болх беча моттигашта гона-
хьа асфальт Іобуллаш, гІишлон
куц эргадоккхаш, наькъашка
лостам беш ба бизнесменаш.
ХІара моттигера хьал боагІача
боараме тоадаь хила дезил-
га белгалду мэре», - йоах «Сер-
далога» цу моттигера бенача
хоамо.

Наьсарен Ди дездеш хургба
бахархой укх шера, цунга хьеж-
жа шахьара массайолча мотти-
гашка лостам хилар лоархІаме
да. Бахархоша чІоарІа лораде
дезаш гЮлакх да шоаш баха-
ча моттигий хьал цІена, хоза,
паргІата хилийтар.

Илдарха-ГІалий тІара наькъаш тоадеш ба болхлой

Оздой Іийса

Илдарха-ГІалий тІарча наь-
къий хьал меттадоаладара
тІехьа, къахьегаш ба тахан
мехка. Чапаева цІерахча
урам тІа асфальта никъ
Іобилла болабennaб. Вай
мехкадас Келаматанаькъан
Махьмуд-Іаьлас хьаллоа-
цаш, йоаржаеш проект я
из. Иштта «Газпром» яхача
оагІон кулгалхоша дикка
гЮ ду цу балха тІа.

«Шахьарера 40 урам тоа-

бар чулоацача проектацара
болх ба тахан Чапаева оала-
ча моттига куц меттадоала-
деш дІахьор. Шахьара бахар-
хой хьал аттачахьа даккхара
тІехьа, дІахьош хувцамаш да
уж. Къаьстта наькъаш мет-
тадоаладара болх чІоарІа
лоархІаме ба тахан», - дий-
цар «Сердалога» Илдарха-
ГІалий тІарча администраце.

Шахьарерча хьакимаша
тІахьожам беш, дІахьош да
деррига балхаш. БоагІача
боараме, бехктокхаме, дер-
рига кхоачашдар теркалдеш,

хьожаш ба шахьаре. Болх
беча моттиге хІара денна

болхаш, кхоачамбоацараш
дий хьожаш, хул хьакимаш.

Йоал дІаялара болх боагІача боараме хьаоттабе гІерташ, рейдаш дІакхухь МагІалбике

Іалой Муса

Шахьарерча мах беча мот-
тигий балхага хьожаш,
рейд дІаяхьа араьлар цу

оагІонцарча балхах йола
МагІалбика кхален комис-
си. Паччахьалкхен хьал-
хашкара шоай декхараш
бизнесменаша мишта лора-

ду тохкаш бар уж. Къаьстта
терко йир йоал дІаялара,
бизнес лелаяр бокьонца
каьхаташца чІоагІдаьдий
тахкара. Белгалде деза, цу
тайпара болх шахьаре каст-
каста дІакхухьаш болга.

«МагІалбика кхален ад-
министраце, йоалах болча
оагІон болхлой кхален мот-
тигашка цхьацца хІама йох-
качар гЮлакх тохкаш хилар.
Бизнес лелаераш дерри-
га каьхаташ лертІа долаш,
ханнахьа йоал дІачулуш,
иштта кхьдола, Іаьдалцара
гЮлакхаш боагІача боараме
лорадеш хила беза. Иштта
йола рейдаш шахьаре, кха-

лен юрташка массахана еш
я», - дийцар «Сердалога»
МагІалбика кхален админи-
страце болхлоша.

Кхоачамбоацараш юстар-
даха дезилга, йоал ханна-
хьа дІачуяла езилга хьалха-
даьккхар бизнесменашта.
Из болх дІахо дІахьоргболаш
ба администраце. Мотти-
герча ганза хІама тоадалар
йоал дІателарах латташ да,
из теркалдеш шоай декха-
раш бехктокхаме кхоачаш-
деш хила беза бахархой. Ва-
хара оагІонцарча програм-
машка, шахьарера мотти-
гаш тоаярга, иштта кхьдол-
ча лоархІамеча гЮлакхашка
дІадодаш ахча да из.

Лагере салолаш долча берашта, шоай балхах дийцар мехка доазув лорадераша

Баркинхой Мурад

«Къона мехкаглонча» яхача лагере салолаш долча берашта кхетаче длахош хилар, мехкарча ФСБ Погранични оаглон болхлой. Дукха хлама довза аьттув хилар берий цу дийнахьа. Массазарча шоай декхарех, мехка хлама лорадара тлехьа кхоачашде дезарех дийцар берашка, иштта шоай балха тла оатто еш дола глрсаш, кхыдараш довзийтар цар къонача тлехьенна.

«Хлара дийнахьа кхоачашде деза лоархлеме декхараш довзийтар эпсараша берашта. 24 сахьата фийла хила безача наьха глрс миштаб, эггара члоагларла шоай балха тла цар теркалде дезараш малагларш да хайра зламагларна.

Лоархлеме декхараш токахаш латтарий герзах кулг тоха, хьажа йиш хиларо геттара дог айдаь кхестар къо-

набараш», - йоах «Сердалога» «Къона мехкаглонча» яхача лагерера кхаьчаца хоамо.

Дукха хаттараш хилар берий пограничникашка, хлаьта вокхар, члоагларла раьза болаш, цар хлара хаттар даьшхар. Пограничника балхаца эггара члоагларла теркаме лаца дезараш малагларш

да, тахан шоаш бларчча денош длахош дола гулакх царна мел хьамсара да ха ловш бар къонабараш.

Белгалде деза, иштта йолча кхетаченаша берашта пайда белга. Пограничниках яхача наха хьалхашка бехктокхаме хила безаш, доккхий декхараш латтилга кхетадир салолачар. Ишт-

тача кхетаченашка гюлла члоаглу къонача тлехьен Даьхенцара безам, шоай мехках доаккхал дар. Къонабарашта юкьера цхьаццабараш кхийна баьлча, Россехлама лорадара наькъ тла къахьега ловш, цу оаглонцара болх харжа лаьрхле хул.

Кагий нах, мехкарий къоначар Денца даькьалабийцар Парламента спикера

Оздой Ийса

Халкъа Гуллама спикер волча Тумхой Мухьмада кагирхой Денца даькьалабийцар республикера кагий нахи мехкарийи.

«Лакха начлал, хьинар долаш, доккхача дикашка кхача ловш ба тахан вай къонабараш. Аз доаккхал ду царех, баркал ала лов! Вахара оаглонцара, кхоллама проекташка гюлла, го деш хиларца; дешарца, ерригача Россех яхьашка вай республика длаьовзийташ толамаш дахарца къахьегаш да шо. Шо - къаман сийрда кхоане. Мехкарча экономикан, илман, културан, дешара оаглонцара гулакхаш тоаде деза нах да шо. Къаьстта баркал ала лов тахан Даьхенцара лерхлам члоагбеш йолча проекташка дакъа лоацарашта, тема доакьашхой дезалашта, дог ийшарашта новкъостал де хьожачарна, цар оаглуь хьаллоцарашта», - белгалду Тумхой Мухьмада.

Халкъа Гуллама хоржамашка кийчо еш ба вай мехка

Иалой Муса

Моттигерча парламента хоржамашка кийчо яра болх чакхбоалаш латт мехка. Карарча хана хьакхьаьчаца каьхаташка гюлла, тохкам беш ба избиркоме. Цу оаглонца члоагбаш латтача доакьашхой цлериш йовзийтаргья, беррига болх чакхьаьнна баьлча. «Сердалога» из хоам мехкарча Паччахьалкхено бу.

Халкъа Гуллама хоржамашка дакъа лаца каьхаташ чуденнараш 200 совглар саг ва. 32 депутатски мандатага кхача глртараш, ма мога яхьабала безаш ба уж берригаш. Ма дарра аьлча, республикан парламента цхьан гландага кхача глртараш 6-7 саг хул. Цо хьагойт, хларавар ше-ше котвала глртараш хургволга.

Иштта латт хоржамий хьал федеральни оаглонца а. Паччахьалкхен Думан хоржамашта юкье я 11 политически парти. Депутатски цхьан мандатага 14 доакьашхо кхоачаш хул уж. Коталонга кхача аьттув хургба наха гаргаглар, беркатеглар йола программа йоржаечар.

«Оаздик» оалача лагере, хих мишта лорабала беза хьийхар МЧС болхлоша

Гпазданаькъан Ахьмад

Бераша салолача «Оаздик» лагере хих лоравалар мишта хила деза хьехаш хилар мехкарча «Тларгим» яхача МЧС оаглон болхлой, иштта паччахьалкхен инспектораш. Моллагларча хатара юкье нийсбелча, эггара хьалхарча оаглонца фу де деза дийцар цар бераш-

та. «Сердалога» из хоам кхаьчар МЧС.

«Хин юхе салолаш болча хана, нийсдала йиш йола хламаш белгалдир МЧС. Нагахьа хатар нийсденнадале, ха ца йоаеш, де дезар фуд, миштад длахьекхар цар, бераша дикаглар кхетадергдолча тайпара. Хи чу лелаеча къоанзолгех, глон «чархах»

дийцар цар берашта. Иштта хин клалводаш латтача сага гю дар мишта хила деза гойтар», - йоах тхога бенача хоамо.

Моллаглар хатар ийкхача цхьа секунд, минот цайоаяр лоархлеме да. Корзагларваьнна, веа ца а хьовзаш, шийна уллуврча сага ма хулла сихаглар новкъостал де хьажа везилга

белгалдир кхетаче. Лаьрхлал терко еш дийцар, геттара члоаглар цлорлар детташ, боккхалгбарашка оарц деха дезилгах, лалаьмате чехка «112» номерах хоам бе безилгах. Белгалде деза, иштта йола кхетаченаш берашта длакхьар члоаглар лоархлеме, царна дукха хлама довзийташ долга.

Кхерамзлен
хъалаца
дувзаденнараш
лорацадарах,
бехктокхаме
озаргва
водоканала
болхло

ГӀазданаькъан Ахьмад

Суда хьалхашка жоп дала дезаргда водоканала болх-лочун. Кхерамзленца дувзаденнарашта йоагӀаца боараме цо терко цаярах, саг лозавеш хатар хиннад. Из гӀулакх тохкаш болх дӀабиьаб СКР МагӀалбикерча тохкама оагӀон болхлоша. РФ УК 1-ча даькъа 216 ст. бехктокхаме озаш ва из Ӏаьдало.

«2026-ча шера майтсела бетта, МагӀалбике хатар хинна-ча моттиге болх дӀахьош, кхерамзленца дувзаденнарашта дӀахьожам, терко е ше оттавича, болх дӀахьош хиннача моттига-ца бартчӀоагӀо оттаяь, кхераме-дарах довзаш воаца саг болх бе тӀавитав цо. Болх дӀахьош боажкача хана, лакхера лаьтта Ӏочухаьрца, из саг дегӀа док-кха айп деш лозаваш», - йоах «Сердалога» мехкарча Тохкама оагӀон болхлошкара бенача хоамо. ГӀишлон балхаш дӀахьоча моттиге лораде дезараш цу сага теркалцадарах бехке веш ва из тахан. Карарча хана суде дӀахо тохкаш латт из гӀулакх.

Бахархошкара
хаттараш
дукхагӀа долга
белгалдир
мехкарча ЦУРе

Оздой Ӏийса

ДӀадахача кӀира мехкарча бахархошкара тӀалатта хаттараш дикка дукхагӀа хиннилга белгалдир республикан доал деча моттиге (ЦУР).

149 хаттар дар мехкахош-кара цу моттиге кхаьчараш. ХьалхагӀа хиннача кӀиран боарам теркалбича, дӀадахача кӀира 43%-га кхоачаш лакхагӀа латт из гӀулакх. «Сердалога» из хоам бера мехкарча ЦУРа болхлошкара.

Белгалде деза, эггара дукхагӀа хаттараш ЖКХ дувзаденна долгa – 96, юьбарча боарама 64%. ШоллагӀа моттиге латт наькъашца дувзаденнараш – 18 хоам (12%), хӀаьта кхоалагӀа моттиге токаца дувзаденна хаттараш отт – 17 (11%).

Эггара дукхагӀа ЦУРе телефон еттараш Наьсарера бахархой ба – 50 (34%), Шолжа шахьар – 39 (26%), Магас – 18 (12%). Бахархошкара хӀара хоам ше-ший оагӀонцарча министерствошка дӀахачийтаб, боагӀаца боараме тохкама болх дӀахьоргболаш.

ИТ болх болалуш ба

Магасерча «Ишколе 21» тӀеххьарча ахканарча балха юхьиг я

ГӀазданаькъан Ахьмад

Магасерча «Ишколе 21» дӀахьош укх шера ахканара болх ба. ИТ говзал мах боацаш Ӏомаеш я Таьрахьашца дувзаденнарах йола Академи. СКФО эггара хьалхара проект я из. «САФМАР» хьакхеллача мецената Гуцаранаькъан Микаила хьаллоацаш, дӀаболабаь боккха болх ба из вай мехка. Майцхали бетта дӀахьош ба ахканарча «бассейна болх», хӀаьта дӀахо хоржам бар гуйран бетта хургда. Цу программага гӀолла дукха хӀама довза аьттув ба студентий санна, таьрахьашца дувзаденнарах болча балха тӀа лакхбала ловш болча говзанчий а.

«Ишкол 21» сайтага гӀолла чудала деза дехар 18 шерал зӀамагӀа боацараша. Ишколера дехар мах боацаш да. Кхьча моттигашкара баьхкарашта «Таьрахьашца дувзаденнарах

йолча Академе» «Смарт отеле» Ӏе йиш я. РФ йоалах йолча бокьонга гӀолла чӀоагӀдеш да цу отеле вахар, цудухьа НДСЛ доакъашхоша шоаш мах луш я. ИТ оагӀонца дувзаденнараш довза, карадерзаде ловш хиннарашта боккха аьттув ба таханара дешар. Шин кӀирах латтгача хана «Ишкол 21» болх бовзаш, цьхаьца декхараш кхоачаш-деш, тоабанца бӀарччача проекташка гӀолла болх дӀахьош хургба доакъашхой. Цига хьаухарашта юкье ба из гӀулакх хӀетта довза болалураш, юхьанцара болх байзараш, иштта лакха говзал йола программисташ. «Бассейна» дуккханешта аьттув лу ший низ, хьинар тахка, малагӀаца оагӀонца болх дӀабиьача дикагӀа да кхетаде. Мехкарча тайп-тайпарча моттигашкара адам да цига тӀалаттар. Хьалха хиннача «бассейне» Россе тайп-тайпарча миӀингашкара вена 40 совгӀа доакъашхо вар.

Гуцаранаькъан Микаила, кхоанен уйла еш, деррига теркалдаь хиннилга кхетаду вай цу гӀулакхах. Республике йоккха ИТ-кластер хьаеллар боккха пайда боаржабеш хургдолга кхетадеш хиннав из. Дешарца, бизнесе, паччахьалкхен моттигашка доал деш, довза деза дукха хӀамаш Ӏомадергда цига доакъашхоша. Болх дикка шаьрбе, ший проект йоаржае, дӀахо кьахьегаргдолча моттиге чӀоагӀвала аьттув луш моттиг я из», - дийцар «Сердалога» «Ишкол 21» лелаеча Колой Руслана. Хьалхарча оагӀонца чакхбаьннараш кертттерча курсе дӀачӀоагӀлу, итт тайпара йолча ИТ-говзала юкьеца цьха никь хьахоржаргба цар. Цу юкье да ПО, Data Science, DevOps/SRE-инженери, киберкхерамзле, QA-тестировани, бизнес-тохкам, UX/UI-дизайн, биоинформатик, иштта проекташта, кхьадарашта доал дар. Цо хьагойт таьрахьашцара технологеш вай

вахара массайолча оагӀонашка йолга. Дешара гӀулакх лекторех латташ дац, деррига а балхца, тоабанца болх дӀабахьарца, моллагӀа декхар ше кхоачашде оттарца, кода тохкам барца довза йиш я укхаза. Шийн хетар дӀадовзийта, моллагӀа хӀама духьалдоале цун дукхальотта, халача кейсашца болх дӀабахьа Ӏомаву укхаза. ИТ-оагӀонца кьахьега ловш волча сага ха дезаш хӀамаш да уж дерригаш.

Кхаь бетта ше Ӏомадаьр чӀоагӀдеш хургва саг компане. Проекта кертттерча сайтага гӀолла майцхали бетта 5-гӀа ди оттале дехар чудала дезаш вар, очни «бассейне» деша безам бар. Анкето яхар чакхдаьккха, геймифицированни онлайн-тест яйза, видеошка хьежа, кьахаташ хьачудаха деза шийна хӀаране. 2026-ча шерарча майцхали бетта 10-ча дийнахьа дӀаболабир ахканарча «бассейно» ший болх.

«Сердало» оагӀон тӀара

«Таьрахьашца дувзаденнарах йола Академи» ИТ-оагӀонцара говзанчаш кийчбеш йола «САФМАРА» хьалха латтача Гуцаранаькъан Микаила дешара проект я.

«Ишкол 21» таьрахьашцарча технологеш ишкол я. Хьалхарча оагӀонцарча балхах чакхбаьннача 18 шерал боккхагӀа мел барашта, мах боацаш, ИТ-говзал Ӏомае аьттув луш моттиг я из. Программировани е ховш, е цу оагӀонцара цьхаккха довзаш вац, диплом дац, аьнна, деша отта йиш я цу ишколе. Таханарча вахаре геттара даьржараш керте лоацаш, вай мехкарча таьрахьашцарча дешара кӀийленга гӀолла дӀахьош ба дешара болх. 100% цига дийша баьнна арабаьннараш тахан; Российски йоккхача ИТ-компанешка, бизнесе моттигашка балха этта; кьахьегаш ба.

Йоккха йоацача шахьарий, исторически моттигий хлама тоадарах йолча кхетаче дакъа лоацаш ба вай мохк

Оздой Ийса

Йоккха йоацача шахьарий, исторически моттигий хлама ма хулла тоадарах йолча XI Еригача Россе кхетачен балха юкъе дакъа лоацаш ба, вай мехкара видалаш а. Москве длахош я кхетаче. Вай мехкарча видалашта хьалхаванна вахар Наьсарен мэр вола Оздой Руслан ва.

«Шахьарера моттигаш мет-тайоалаярах, исторически тлехале лораярах болча федерални оаглонцара болх ба кхетачено чулоацар. Цига дакъа лоацаш ва Россе Паччахьалкхен кулгалхо Мишустин Михаил, цун глонча вола Хуснуллин Марат, Россе глешлошгьяра балхех, ЖКХ оаглонцарча гулакхех йолча министерствон хьалха латта Файзуллин Ирек, иштта боккхий архитектораш, проек-

тировщикаш, мехкара цихеза говзанчаш.

Укх шера йоккхача кхетаче шахьара моттигаш тоаярах йола шоай проекташ йовзийтар региона шин шахьаро - Магасо, Наьсарено», - йоах «Сердалога» мехкарча Паччахьалкхера бенача хоамо.

Белгалде деза, Наьсаре касткаста иштгача проекташка дакъа лоацаш шахьар йолга. Цхьацца гла боаккхаш, хлара

денна шахьарерча моттигий куц эргадоаккхаш, бахархошта паргатарла хургдолча тайпара хувцамаш деш, тоалуш латт Наьсаре. Дладахача шерашка аьттув баларах, таханарча ханага хьежжа салага моттигаш хилийта, лама гонахьара доазув дикка меттадоаладе, хувцамаш де йиш хилар шахьаре. Хлаьга карарча хана Коталон Аллее кхьаьгаш боахк болхлой.

Илман балхех йолча Еригача Россе яхьий тлехьарча жлака тла кхьачай ИнГу студентка

Баркинхой Мурад

ИнГу химико-биологически факультета «Фундаментальни, прикладной химии» яхача оаглонца дешаш йола студентка Йовлой Жанетта Еригача Россе Илман-тохкама балхех йолча яхьашка дакъа лоацаш я тахан. Из хоам «Сердалога» бера университетера.

Палгай студенткай Илман хетабаьча химически реакце наькьаца цхьа хлама кхьача хламанга далара хетабаьча балха ций дикка чоалхане я. Экологееца, промышленностаца члоагла лоархламе бола углеродацара болх ба вай мехкахоочо кийчбаьр.

Тов бетта 22-25-ча денношка Лохерча Новгороде хургья яхьаш. «Кхонен Илма - кьонабарий Илма» яхача Еригача Россе кагирхой XI Илман кхетаченга глолла длахош ба из болх. Россе дешара гулакхех йола министерство я цу гулакха хьалхаьттар.

Российски цихезача Илманхошта ший болх длабовзийташ хургья вай мехкахо.

Сага бокьонех волча видалга глолла, ший берашта ахча хьадоладалийта аьттув баьлар мехкарча яхархочун

Глазданаькъан Ахьмад

Диь бер кхоабаш йола мехкахо латкъа ера, сага бокьонех вола видал волча. Хьалхагла хлара бетта пособи ийдеш хиннад цун бераш, бакьда сечачул тлехьагла, из юа хьадоладайта влаштлехьаца доалаш, хала кхест из.

Халкьашта юкьерча доттагала клуба, кагирхой гулакхех йолча комитета кулгалхой кхетаче хилар

Глазданаькъан Ахьмад

Магасерча кагирхой цхьанкхетарий Цагла доттагалах йолча Халкьашта юкьерча клуба хьалха латтача Оздой Харонаца влашагкхетар дладихьар кагирхой

гулакхех йолча Комитета кулгалхоочо Пхьошанаькъан Зоврбика. Кхоачашде дезача гулакхех, цхьана бувзам лоаттабеш, болх длабахьарах дийцар цар.

«Кьаьстга терко еш дийцар кхетаче кагирхоша

юкьарча, дешара проекташка дакъа лацарах, цу оаглонцарча кердадарех, кагирхой моттигашта юкьера бувзам члоагларбах», - йоах «Сердалога» цигара кхьаьча хоамо.

Кагирхой гулакхех йолча моттигаша цхьана болх

длахош хиларо дикагла тоадергда цу оаглонцара гулакхаш.

Мехкарча кьонабарашта хьалхашка керда, пайдане хургдола наькьаш хьаделла аьттув хургба; дикка кхьаьгарца, влаший бувзам лоаттабарца.

«Сердалога» мехкарча УПЧ беча хоамах, цар Россе Вахара оаглонцарча гулакхех йолча ганзага глолла хьатехкар из гулакх. Гучадаьлар, каьхаташцара болх чакхбоаккхача хана, берий да длаьзвеш глат нийсденна хиннилга.

Деррига хила деззача тайпара тоадаь, хийца каьхаташ длачуденначул тлехьагла пособи хьадодалургда, аьнна, соцам бир СФР. Кхалсага хлара бера 17 269 сом (100%) пособи хьаьхоадир цигара.

Республикера кагирхой театр тоадеча балхага хьежар вай Мехкада

Галой Муса

Культуран гІулакхех йолча министерствон-на хьалха латтача Лаь-нананькъан Залинай-ца, Наьсарерча пачча-хьалкхен кагирхой те-атра гІишло меттайоа-лаеш дІахьоча балхага хьожаш хилар вай мех-када Келаматананькъан Махьмуд-Іаьла. 202 миллион сом да из болх дІабахьа хьахьодаьр. «Дезал» яхача къаман проекте чуйодаш йолча Росссе Президента Путин Владимира чІоагІонца юкьсаяккхача Феде-ральни проектага ГІолла деш хувцамаш да уж.

«Театра гІишло тоае езача хьале этта дукха ха яр. Росссе Президента нов-къосталца, кердача куца тІа йоалаеш я из. Болх боагІача боараме дІахьош ба ала йиш я тахан, 60%-га кхоачаш кийча я гІишло. Те-атре къахьегаш болча наха атто еш хувцамаш хург-да цу чу. Таханарча ханага хьежжа тоаеш латт гІишло. Цу чу хургда къаман кхол-лама ЦІа а», - яздыр вай мехкадас Келаматанань-къан Махьмуд-Іаьлас ший телеграм-оагІон тІа.

Республикан кулгалхочо белгалдыр, кагирхой театр меттадоаладар мехкар-ча культуран оагІонцарча моттигашка доккхий хув-цамаш дара юкьедодаш долга. Карарча хана Наьса-рера культуран ЦІа тоадеш латт, Магасе хьальеш латт Паччахьалкхен филармоне гІишло. Ураотташ латтача къонача тІехьенна геттара лоархІаме моттигаш я уж.

Кхоллама оагІонца начІал долча вай къона-барий шоай республике деша, цхьацца говзал ка-раерзае, шоай начІал до-аржаде аьттув хургбо-лаш дІахьош боккха болх ба тахан. Росссера кхол-лама институташца, иштта Санкт-Петербургерча ву-зашца бувзае болаш, лакха говзал йола актёраш, режиссёраш, исбахьален оагІонцара болхлой кийч-бергболаш къахьегаш ба тахан.

Сочера нах баха хилар, ГІалгІайчен суртанчий балхаш гойтача Паччахьалкхен фусаме

ГІазданаькъан Ахьмад

Мехкарча Паччахьалкхен галерея залашка ГІолла го-боаккхаш хилар, Сочера кхаьча хьаьший.

Краснодарерча «Вай-нах» яхача юкьарлон Къа-мий культурой оагІон кул-гал ду Малсагананькъан Аюп

вар хьаьшашта хьалхаван-на лийннар. Тоабан юкье бар йоазонхой, журнали-сташ, Росссе Славянски коми-тета кулгалхо Кикишев Ни-колай; Соче-ГІажарий мехка оагІон хьалха латта Гулямов Фархад; вай мехкарча йоа-зонхой Союза кулгалхо Ноа-кастхой Хаваж; Кавказа тох-камхо, фольклораца къахье-

га Бузуртананькъан Руслан.

«ЛоархІамеча хьаьшашца экскурси дІахьош хиннар яр кхоллама болхло йола Аьк-хенаькъан Хьава. ГІалгІай культураца, истореца дувза-деннараш довзийтарах док-ка баркал оалаш бар хьаь-ший. ВІаший бувзам ле-лабар хьаллоацаш, Сочер-ча «Вайнах» яхача Къамий

культурой моттига этному-зее гойтам хьабелла бий-хар цар мехкахой», - дийцар «Сердалога» Паччахьалкхен галерее.

Цхьана проекташ йоар-жар, кхоллама оагІонцара бувзам чІоагІбеш кхыча мехкашца болх лоаттабар хьаллоацаш хиннаб цига массахана.

МагІалбикера музей яйзар, «Къона мехкагІонча» яхача лагере салоІарашта

Оздой Гийса

Ахкан денош лагере салоІаш, керда нах бов-заш, доттагІал тосаш дІадахьа ловш хул къона-бараш. ХІара бера чІоагІа боча ха я из. Ше мичахьа-ра хьаваьннав ха, ший овла бовза, таханара маьр-ша вахар малагІа маь-хаца вайга кхаьчад довза аьттув хул цар. Из керте оттадеш, МагІалбикерча Чербажананькъан Б. цІерах йолча тІема, къахьегама музее даха хилар «Къона мехкагІонча» яхача лаге-рера бераш. «Сердалога» из хоам бера цу моттигера.

Музея зале ГІолла дІа-хьа ухаш, къаман исторе-ца, культураца, даьй бер-катеча Іадаташца дувза-деннараш тохкаш хилар къона тІехье. ХІаьта Росссе тІема сийлен шахьар йолча МагІалбиках довза, дувца дукха да тахан. 1942-ча шера тов бетта-оагІой бетта Кавказерча мехкдаьтта мот-тигашта тІакхача гІийрта бІеха фашист вохавеш, ше

бенача наькъах дехкевоак-кхаш, духьале яьй совет-ски бІухоша. Къонабараш-та дийцар, моастагІа селла-ра чІоагІа цига чугІортара бахьан сенца дувзаденна хиннад. Советски фецарча тІема кемашта мехкдаьт-та лоаттадеш йолча мотти-гашта тІакхача, уж карала-ца, ЦІе эскар низах эшаде гІийртав фашист, бакьда

моастагІчо лаьрхІар доха-дир вай бІухоша.

Архиверча сурташка, тІема каьхаташка, тІемах дисача цхьацца хІамашка хьежаш, дукха хаттараш дар цар. Терски дукъ яхача моттиге моастагІа, лира тохаш, шийна вІалла ца мет-тар гойташ, вохаварах дий-цар царна. Биъ бетта лаьт-тар МагІалбик каралаца

гІийртача Гитлера эскарца-ра тІом. Низа уж чІоагІагІа хиннабале а, деналца, май-ралца духьаллаттарах ша-хьар каракхачийтаяц царна советски бІухоша. Ерри-га Кавказ чулоацаш хинна немчечун операци ехар, Сталинградера моастагІа вохаварца а доккха дакьа дІалоацаш хилар из.

«ГІалгІай - Российски авиаце истореца» яха гойтам хьабийллар мехка

Баркинхой Мурад

Российски авиаце белгалбаьннача вай къаман къонгашта хетабаь гойтам хьабийллар мехкахбаьхача наьха Мемориале. Сигаленна шоай вахар хетадаь хиннача цїхезача гІалгІай лётчикий вахара наькъаш довза аьттув ба цига. Росссе авиаце хІама тоадеш лаьтгача деналах, майралах бизза хиннача вай къаман къонгех дувца дукха да.

«Сердалога» беча хоамах, цу гойтаме дакъа лацар лоархІае да къаьстта къонача тїехьенна. Сигаленца доттагІал чІоагІдаь, шоай декхараш лакхача боараме кхоачашдеш лаьтгача гІалгІай къонгий къахьегеама, вахара наькъаш малагІча гІулакхех лаьтгад ховргда царна.

Гойтаме лоархІае моттиг дІалоацаш ва Кьилбаседа Кавказа къамашта юкьера эггара хьалхара лётчик Іоахарганаькъан ЧхьагІа Рашид-Бек. Паччахьа эскара штабс-капитан волаш дІаволавенна, советски авиаце тешаме лётчик хинна дІаэттав из.

Иштга доккхача дешаца хьоахаве везарех ва РФ Турпал Оздой Ахьмада Мурад. Сийлахь-боккха Даймехка тІом латгача хана, сигалара фашист вохавеш, лакха майрал гойташ, лаьтта саг ва из. Белгалде деза, иштгача гойтаме дакъа лоацаш хиларо мехкахошта къаман цїи дикача

оагІорахьара дІайовзийташ лаьтгача; яхь, денал долаш шоай декхараш кхоачашдеш хиннача къонгий цІераш йовзийт. Вай массане лархІа безаш, цар цІераш йовза езаш нах ба уж.

Шерра бовзаш ба вай мехка авиаце охлой хинна Осканаькъан Сулумбик, Малсаганаь-

къан Ахьмад, Къоастой Ширвани уж кхоккхе турапала цІерца белгалваьккхав Росссе. Сийлахь-боккхача тІема юкье шоай къаман сий даьккхарех ва подполковник Лаьнаькъан Мадак, лейтенанташ Іарчакханаькъан Хасолта, Іарчакханаькъан Мухьмад, кхыбараш.

«Хьалхарчар болама» хьехамчий кхетаче я вай мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

Хьехархошта юкье дикка пайда беш йола «Хьалхарчар болама» хьехамчий кхетаче я вай мехка. Хьалхалаттарачар шоай балхацара гІулакхаш доаржадеш, дикагІа хургда аьнна хетараш дІа-хьа эцаш, моттиг хургья цох. Из хоам «Сердалога» бир цу гІулакха хьалхаэтта-раша.

Белгалде деза, иштга йолча кхетаченах хьалхалаттарашта боккха пайда хулилга, хІана аьлча цу наьха дукха хІама хул шаьрде, дагабала безаш. Цхьан доазон тІа гуллургба тайп-тайпара нах: хьехархой, гІо деш бола студенташ, дай, ноаной, СВО доакъашхой, иштга шоаш Іомадаьр кхычарца декьа кийча бола тайп-тайпарча оагІонашцара нах.

ХІанз болх дІаболабаь проект тов бетта 15-ча денга кхаччалца хургья. Шин оагІонцарча балхах латташ хургья из. Эггара хьалха хоржамий оагІонцара болх дІахьоргба - укх бетта 3-ча денгара тов бетта 11-ча денга кхоачаш хилар из, дІахо - тов бетта 14-ча денгара 15-ча денга кхоачаш, керттера болх дІахьоргба. Дукхача наха вІаший бовза, республикерча хьехамчий балхацара гІулакхаш тоаде, кердадарашка кхача аьттув луш моттиг хургья цох.

СВО лозабаьча ветеранашта, цІеннах гІо деш ба мехка

Оздой Іийса

Илдарха-ГІалий гІа шоай болх дІабахьа арабаьлар, «Даьхен лорабой» яхача ганза мехкарча филиала болхлой. ТІема аренашка геттара лозабаь бола ветеранаш болча баха хилар ганза болхлой Чиймарзанаькъан Марем, психолог Пхьогоранаькъан Райшат, шахьара администраце цу оагІонцара болхло Евкуранаькъан Микаил.

«ТІема аренашка лозава-рах дергІа маьженаш болх беш йоаца СВО ветеран Шоанахой Руслан, вахар хаьдача

бІухочун цІен - нана Чопанаькъан Роза, лозаварах ког боацаш виса, тахан госпитале ул-лача бІухочун цІен-нана Чуранаькъан Радимхан йолча баха хилар уж.

Халача хьале этгача бІухой цІагІара хьал миштад, тахан царна, цар дезалашта малагІа новкъостал эш техкар болхлоша», - йоах «Сердалога» «Даьхен лорабой» яхача ганзера бенача хоам.

Белгалде деза, из болх цар массахана дІакхухьаш болга. ТІема аренашка доккха айп хинна цІабаьхкача бІухой хьал ма хулла атгачаьхьа дакххар лоархІамеча декхарех да.

Цхьаннена лорашка чакхвалар эшаш хул, шоллагІчунна - психологически гІо, хІаьта кхыбарашта - вахарера, юридиче-

ски оагІонцара кхоачамбоацараш меттадоаладар. ХІаране гІулакхага гІолла къаьстта тохам бе безаш хул.

Вай мехкарча СВО ветерана йоІа, гІо дир «Даьхен лорабой» яхача ганзо

ГІазданаькъан Ахьмад

Куштанаькъан Камилайгара дехар кхаьчар «Даьхен лорабой» яхача ганза болхлошка. Тутайнаькъан И.А. цІерах йолча лорий йижарий колледже деша отта новкъостал де шийна, яхаш, дехар тІема операце доакъашхочун Куштанаькъан Хьусена Йоакьапа йоІа Камилас.

«2024-ча шера саькура бетта Московски областера Украинне дІавахар Йоакьап. 2024-ча шера тов бетта мийна эккхарах хиннача човнех дарба деш Наро-Фоминскерча дарбанче хилар из. «Денал хиларах» яха майдилг енна ва кхаь йиий да. БІухочун йоІагара каьхаташ хьайица, колледжа кулгалхошца бувзае яьнна къамаьл даь, СВО доакъашхочун йоІ цига дІаэцаргІолаш дийцад

ганза болхлочо Буружанаькъан Хаде», - йоах «Сердалога» цигара бенача хоам.

Йоккха юкь ялалехь, вІаштїехьадаьккхар из гІулакх. Ганза болхлоша гІо даь, таханаьч дийнахьа цу колледжа студентка я бІухочун йоІ. «Даьхен лорабой» яхача ганза моттигерча филиала болхлой шоашта могачох бІухой, цар дезалий хьашташ кхоачашдеш ба.

Халкъя вахара кизга

Литературан кхолламашка СВОх лаьца

Гарчакханаькъан Сали

Ала доагIаш аьннад литературах, из халкъя вахара кизга да, аьнна. МоллагIа ха мехкага е халкъяга ярах, литература цIаккха юстара лаьтта-дац, цо массаза гойтад заман бакъдо-ла сурташ, цар дикал-вол белгалъя-хай, дийцад цар яхъача халонех, на-хага кхоачача балах-гIайгIах. Иштта хиннад вай мехкара тIемаш латташ хиннача хъалашка.

Литература даим халкъя оагIув хъал-лоацаш, мехкахой дегаш ураувттадеш, денал совдоахаш, зовзалах кхардаш хъаденад. Вешта аьлча, ший заманца гIа боахаш, цул тIехъа ца диса гIерташ, латташ дола хъал кхетадайташ, наьха кхелаш ювцаш, уж аттача йоахаш хъа-денад вай литература даим. Цун поэзе, прозан, драматурге йоазонаш исто-ри довзийташ дола тешалаш хинна дIаэттад. Граждански а Сийлахь-бок-кха Даьймехка а тIемаш долча хана, йо-азонхоша кхелла дувцараш, повесташ, романах къаман вахара дошо оагIонаш хинна даха дисад.

Таханарча кагирхошта, тIом бIаргацабайнарашта, царга гIолла довз шоай къаман селханара денош, лирача шерашка мехка лаьтта хъал, турпалал гойтача наьха цIераш. Тахан а иштта ха эттай литературо ший дош ала дезаш, СВО турпалаш, царна карагIдувлараш дувца дезаш, цар оагIув хъаллаца безаш. Литература юстара латта йиш яц мехка хулаш долча хIаманна. Каст-каста хоз артисташ, политикаш СВО доакъашхой болча баха хиннаб яха хо-амаш. Бакъда царна юкье йоазонхой а хилча геттара нийса хургдар. Цул совгIа, доккха а зIамига а йоазош кхол-ла мегаргдолаш бола нах дукха а ба вай бIухошта юкье. Царех хIанз а яздаьде-це а, бакъда тIехъа тIайоагIаца хана йо-азош дергда аьнна хет сона. Цу тайпа-ра йоазош де мегаргдолаш, романах кхолла а хъакъ долаш кIантий хиннаб вай къаман СВО юкье дакъа лоацаш. Царех ба вайна массарна а бовзаш бола Россэ Турпалаш Боканаькъан Мустафа, Хьоашаланаькъан тайпан шиъ Султан, ТIумхой Хъасан, Хамхой Адам. Турпала гIулакхаш карагIдийннараш-м дуккха а

дукхагIа ба. Царна юкье ба де доацаш байнараш, новкъостий кIалхарбоахаш шоай синош Iудийхкараш, Даьхе лорае езараш шоаш болга кхетадеш, цхъа гIа тIехъашка ца боалаш лаьттараш. Тахан а, доккха деце а, цхъаццодола йоазош хетадаьд цар денал долча гIулакхашта вай цхъаболча йоазонхоша.

Вай республике дика вовзаш ва эко-номически Илмай доктор, профес-сор, ИнгГУ хъехархо Булгучанаькъан Хъамзата Мурат. Из дуккхача йоазоний автор ва, цо яздаьд дувцараш, романах, байташ. Наггахъа мара боацача эрсий а гIалгIай а меттала язде ховча нахах ва Мурат. Цхъа хIама зийнад аз цун кхол-ламца, вахаре хулаш бола моллагIа хув-цам, эргало зе ховш, уж хIамаш гаьна ца доаийташ, царех йоазонга гIолла дувца ховш саг ва из. Юстара дитан-зар цо СВО яха укх тIехъарча шераш-ка цIоагIа вай вахара юкъедена кхаь алапах латта дош. Из нийса да, аьнна, хет сона, йоазонхо къаман вахара ис-тори яз деш, кхоллаш вола саг ва. Цу-дукъа Мурата а ший дош аьннад дук-кхача шерашта бIаьхбеннача тIемах, цун доакъашхоех лаьца. Цо ший «ЛТО (СВО)» яхача байтага гIолла кхета-дайт хIана болабелар из тIом, мишта лаьттаб цунна юкье турпалаш, къаь-стта вай къаман къонгаш. Шоай даь-шта тара болаш, къонахчал гойташ уж хъабоагIаш хилар белгалду цо, байт чакхийоалаш. Оаш а из йийшача бакъа-хъа хет сона:

«ЛаьрххIа тIема операци Россена
эшаш хилар,
ГIалгIай республикера оарцагIа
дукха бахар.
Дерригача къамашта гойтар майрал,
хъинар;
Ши бIаь гаргга тIемхочо синош Io а
даьхкар.

Пхи кIант, цаI дийна а вусаш,
Турпалаш хилар;
Дуккхачарна кхийола орден,
майдилг елар.
ТIемхой даьша, ноаноша майра а
баьхар,
Цар гIалгIай оамалца денал
дIахъекхар.

Дийна бисачар аьттув хилба, гIоазот
хилда байначар,
Иштта тIехъе яле, даим хургда
къаманна дикадар.
Де вай кагийча наха массаза а иштта
хъехар,
Цунца хургда кагийча наьха яхъан
болар.

Шоай кхетамца оамале хул цар
духъальоттар –
Меттахъа нийсду гIалгIаша
моастагIчоа тохар.
Даьша Турце, Японе, Берлине из сурт
хъекхар –
ЦIа-м далац, Дала вай къаман
оамалца деннар».

Наьсар-Керте яхаш я тамашийна дика саг Оздой Хъатой Маржан. Карар-ча хана пенсе яха, балхара цIагIа сецай из. Хъехархочун балха 50 шу дIаденна, юхъанцарча ишколе къахъегаш хъаена саг я из. Ший дешархоех бокъонца бола нах бе, уж хъаькъал, кхетам болаш хил-ийта гIийртай из; цул совгIа, къаьстта цо теркам тIабохийташ хинна моттиг я дешархошта Даьхе езаялийтар, эш-шача цунна оарцагIбала кийча хург-болча тайпара уж кхебар. ХIара дий-нахъа ца язйой а, байташ язью Маржа-на. Дукха ха яц из йоазош де йолаен-на. Ший кара а доацаш, цIаьхха, уйлаш керта чу яьхка, дIайолаеннай из дух-хъаш байташ язье. Маржана язьюь байташ хоза хет, тайп-тайпара ханаш йолча наха. Цо язду даьх, наьнах, беза-мах, дикача нахах. ХIаьта цун «Са хъам-сара Мадина» яха байт еза ца луш-м цхъаккха саг вусаргва аьлча теша хала да. Берашта а цхъацца йоазош ду Хъа-той Маржана. Даим ший мехка дика-дар хилча дика хеташ, цун хIама тоа-дара кIеззига дихъа а дакъа юкъедахъа гIерташ, хъаенай из беркате кхалсаг, ше мел йоаккхача хана.

Карарча хана мехка этта хъал теркал ца деш Iелуш хилац из санна йола саг. Мехках, цун кагийча нахах дог лазар; цунца цхъана цар деналах, майралах цецъювлар гу вайна цун цхъайолча байташка. Царех я «Каьхат» яха байт, цо из хетаяьй турпалашта. СВО яха дош керте оттадаьдеце а, кхетаде хала дац малашб цо ший байта тIа бувца тур-

палаш. ТIем тIара доагIа каьхат хъал-ха а хиннад, хIанз а да саг маьрша хи-лара, дийна хилара дола тешал, нага-хъа санна цо из ший кулгаца яздаьда-ле. Цул совгIа, цIагIарча наха боккха кхаь ба из, даьна-нанна сатем, дега мо-аршо, сабар, саIехам ба цу тайпара каь-хат. Цунца цхъана мехка гадоаккхаш латтарий лоIам ба цун хIара мугIарца, хIара дешаца. Цу лоIамо толам кхухъаш котбаьхаб вай мохк дуккхача тIемашка. Маржана язьюь из байт йийшача гуш хургда, аз лакхе мел хъоадаь хIама. ГIалгIай кхалнах цIаккха хиннабац тIемаш дара тIехъа, бакъда шоай къон-гаш цар кхебаьб мохк лорабе ховргдо-лаш, бов безача бала кийча хургболаш, шоай халкъя сий лорадеш. Еш вай «Каь-хат» яха Хъатой Маржана байт:

«Цхъан дийнахъа дера каьхат,
Дукха гайна дера.
«Фуд-хъогI укх тIа?» - хеташ,
Даьстар каьхат, кхераш.
«Салам-моаршал, хъамсара дай!
Гайнав, хоам ца байташ.
Дийна волга, маьрша волга
Ала аьттув боацаш.
Цхъа дика кхаь баккхар духъа,
Язду аз ер каьхат.
Сай новкъостий кIалхарбаха
Дала аьттув баьккхар.
Лира моастагIа вохаварах.
Тхона совгIат деннад.
Сона денна деза совгIат
Са Даьхенна деннад.
Баркал шоана, хъамсара дай,
Со оаш иштта кхеварах.
Цхъан минота кхеравенна,
Со юхацаваларах...»
Каьхат дийша даьлар,
Дира хий юьх тIара ухах.
«Ва са Даьла! Воккха Даьла!
Бакъдий-хъогI ер?» - яхаш.
Из кхаь мехкахошка бера,
Юртахошка кхаьчар.
Майра бIухой даькъалабувцаш,
Нах дуIаш де баьлар.
Денал дола майра кIантий
Боахаболба Дала.
Царна боагIа лакха мах
УвтIаболба наха».

Цхъаькха цхъан байтах дувца безам ба са. Цхъан дийнахъа «Сердало» газе-та редакце вера юкъера ха хургйола саг. Каьхата бетта чу йоаллаш, байт енаяр цо. Из язьюьр из ше вацар, Iалбаканаькъан Хъасана Хади яр. Хади оазархо яц. Цо эггара хъалха даь цу тайпара йоазув дар из. Ше яхаш я Эбарга-Юрта. Цун веший-воI Iаддал-Iазит, сержант, взвода коман-дира гIонча, дакъа лоацаш хиннав Укра-инерча Запорожье латтача тIема юкье, майрал гойташ, цига вала а веннав. Цун валар Iеткъа даь йоазув дар редакце ве-нача сага денар. Йийшар аз байт, цул тIехъагIа хъаьшанга аьлар: «КIезига-дукха тоа ца йойя яргъяц ер. Нагахъа санна цу кхалсага тхона бокъо лойя, оаха тоаергъя, кепа тохаргъя». Тхона пурам делар цхъайола моттигаш цу байтанцара тоае. Цул тIехъагIа, из йоа-зув кепа теха хилар «Сердало» газета а «Литературан ГIалгIайче» яхача журна-ла а оагIонаш тIа. «Са веший-воI. Хетаю Iаддал-Iазита» аьнна латтар цу байта керте. Ший бIаргашта кIалха хъалкхий-нача веший-воIах; цун эздел, гIулакх, денал, дезале мишта вар дувцаш язьюьй даь-йишас тIема юкье веннача зIамигача сагах йола байт. Из ешача хана дика хоалуш да, мел дог лазаш, 33 шу мара даьннадоацача зIамигача сагах яздаь да уж мугIараш. Из новкъосташта мишта накъавоалар, йишийна мел боча вар, тайпо мел лоархIаш вар дувц цо. Цул совгIа, Iаьрж делла лела езаш йола цун фусам-нана хъехаю.

ТIемо къеставац дикавари вовари,

моастагӀчун пхорчаша кӕхетам биц цхӕннех. Бакъда мел кхерам тӕбоагӀе а, Даьхе кӕлӕйта ловш хилац бера хана денз из дош дег чу долаш, цун сий деш, даьша из мишта чӕоагӀа лоархӕш а лорадеш а хиннад кхетадеш вола саг. Цу тайпарча нахах оал турпалаш, царех цаӀ хиннав мехка гадоаккхаш лаьтта ӕлбаканаькъан ӕддал-ӕазит а. Ше йозонхо еце а, веший-виий турпалча наькъо цу кхалсага дег чу сомаяьхай бӕухочун никъ кӕоабалбеш, из лерхӕш йола уйлаш. Из валар шийна йоккха човеш дале а, ший тайпан саг зовза воацаш, хьамсара лаьтта, даьй сийле лораеш латтаро дагахьа курал сомайоах цун. Иштта хиннад массаза а ӕлӕгӕй кӕман тӕма сагацара дог-уйла, цунах доаккхал деш а цунна хоастам беш а. Ше санна болча нахаца веший-воӀ мишта вар тӕм тӕа вахале, мел эшаш хургва из кхевача даьна-нанна, юртахошта, гаргарчарна дувц Хаде ший байтага ӕолла, из санна бола нах баьхача бакъахьа хеташ.

Деш вай ӕлбаканаькъан Хаде йозув:

«Ткӕаь кхойтта шу
Хилар цун лоаца.
ӕелбеннаб бӕу,
Из юкӕе воаца.
Лоажало ший
Бӕргаца лоацаш,
Оагабир бий,
Кӕхетам боацаш.
Везийта ловш,
Ваьхар из юрта.
Тхо делхо ховш,
Бос ба цун чурта.
Лоажала лац
ЙоагӀа ди хувца,
Из ӕемаяц,
Кӕхетам бувца.
Да-нана дут,
Бӕргех хий лешаш.
Иштта лел бутт,
Боадоно хъешаш.
Цхьан Даьлах вар
Из алхха кхераш.
Йоацаш сов ӕлар,
Кхедора бераш.
Новкӕостий бус,
Ца гуш цун велар.
Хала да нус
ӕаьрж делла лелар.
Кӕмарге сец
Кӕахьала кӕурдаш.
Уйлаш е кхец,
Удаш мо мурдаш.
Цо йита лар
Ювц тайпан ваьро,
Дика воӀ вар
Вихьар цу ӕаьро.
Вешийна цох,
Лоам хулар чӕоагӀа;
Йишийна цох -
Дош деге доагӀа.
ӕац тӕма бӕул,
Даьх-наьнах тинна.
Цар кер чу улл,
Шийла ша хинна.
Таац са низ,
Из веннав ала!
Вугалва из
Ялсмала Дала!
ӕазит... Из цӕи
Я малхаювлаш,
Вай хӕара ди,
Дикашка кхувлаш».

Тахан аз дийцараш СВО турапалашта хетадаь массехк йозув мара дацар. Дӕахо дӕайодача хана тайп-тайпарча жанрех йола эпически а, лиро-эпически а, драматически а йозонаш цу наха хетадергда аьнна хет сона. Хӕаьта цу ӕулакха сома хила беза вай йозонхой, царна беннаб халкӕо а мехко а кӕаман вахар дӕаяздш бола кӕоалам.

ШоллагӀа цӕи - «ӕалгӀа»

Цӕихеза бӕухо волча Новразанаькъан ӕаьла волча баха хилар единороссаш

ӕазданаькъан Ахьмад

Россе фецарча-десантни эскара Ди хьатӕакхачарца дувзадаь, Йоккха-ча Ачалкхе вахаш вола СВО доакъашхо Новразанаькъан ӕаьла волча баха хилар «ЦаӀ йолча Россе» моттигерча оагӀон доакъашхой. Кхоартой Ибрахӕм вар царна хьалхаваьнна хиннар. «Исторически дагалоаттам» яхача партийни федеральни проектага ӕолла дӕахьош болх бар из.

«РФ Паччахьалкхен Думан депутат Татренаькъан Муслим вар берригача мехка вай кӕаман цӕи дӕахазийта бӕухо волча бахар лоархӕме долга хьалхадаьккхар. Дукха ха йоацаш, саг йоалайьча ӕаьланна беркатаца, иразаца ваха даькъалаувуцаш ловца баьккхар цар. Цхьан истола гонахьа гулбенна, безаме чай молаш, дийцар цар тӕма операце доакъашхошта, цар дезалашта новкӕостал лоаттадарах, массахана царна терко еш хиларах. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-ӕаьлас массехказа белгалдарах тарра, тӕма аренашка Даьхен ӕулакхе латтарий, цар дезалий хьашташ кхоачашдар тахан керттерча декхарех да», - дийцар «Сердалога» «ЦаӀ йолча Россе» регионални оагӀонца.

Хьаьший тӕаца араваьннача Новразанаькъан ӕаьлас аьлар, иштта терко яр цун шийна, тӕма моттигашка лелача бӕухошта дега тоам беш, йоакхо яйташ долга. Кӕонача бӕухочо белгалдаьчох, Даьхен хӕама лорадара тӕхьа ураотта кийчабарашта чӕоагӀа эшаш да из! Цу оагӀонцарча проекташка ӕолла кӕахьега аьттув хиларца даькъалабийцар цо дега хьамсара бола хьаьший. Лакха денал, майрал гойташ турпалал дар 19 шерга кхаьча мара воацача ӕаьлас тӕма аренашка гойтар. Доккха ӕаламат этгача моттиге дийна виса ӕаьла кӕалхарваларах дувцаш бар, вай мехка санна ерригача Россе а. Даьла кӕхетамо кӕалхарваьккхар из саг!

2005-ча шера наджгоанцхой бетта 25-ча дийнахьа Йоккхача Ачалкхе ваьв Новразанаькъан ӕаьла. Сийлахь-боккхача Даьймехка тӕм тӕа, 18 шу даьнна волаш, фашист вохавеш, цун

наькъаш тедаш лаьттача ший даьдаь истори довзаш, цох масал хулаш хьалкхийнав из, бера хана денз. Даьхен хӕама лораде ловш хинна Новразанаькъан ӕаьла Магӕлбикерча тӕма комиссариате хьакхачар, иш-колера цӕахийцача дийнахьа.

Цӕаьхха, хилар цун цу моттиге кхачар - лорашка чакхваьнна воацача сага когаметта дӕаэттар из. Эскаре ваха ӕаьла, ший безам хинна, Украина кхаьчар. «ӕалгӀа», аьнна, шоллагӀа цӕи яьккхе хьавехаш хинна кӕона мехкахо, йоккха юкӕ ялале, штурмовой рота командира декхараш кхоачашдеш вар.

2024-ча шера бӕаьстан хьалхарча бетта доккхача кӕемата юкӕе нийсбелар уж... Лакхера чуэтта болабенна, ерригача ротера бӕухой легабир цу дийнахьа. ӕаьла чӕоагӀа човнаш еш лозавир - иьккхача мино цхьан юкӕа сакхетам чура ваьккхар из, хӕаьта ког чӕоагӀа бохабаьбар. Цхьа ха яьнна меттавеначул тӕхьагӀа, кхетадир цо ше цхьаь висалга. МоллагӀча маьхе штабе дӕакхачийта дезаш чӕоагӀа лоархӕме каьхаташ, хоам бар цунга.

Лозабаь ког болаш, хий доацаш, даарах хӕама доацаш, шелалах вувлавенна волаш, ворхӀ дени буси текхаш вахар 19 шу даланза мара воаца вай мехкахо. Ший кога ӕелгаш ӕорадаьлга кхетадора цо, бакъда фуннарӕа даь а Аллахӕага кхайкаш, «шийбараш» болча тӕакхача ӕертташ, текхаш вахар из. ӕорадаьча лаьтта ӕолла низах, могашалах веах текхаш из водача хана, цӕагӕарча нахага хоам кхаьчабар из веннав, аьнна.

Тӕма аренашка хиннача довна юкӕе шоай виий вахар хьаьдад аьнна хийтта белхаш, ӕайгӕано вӕашкабихьа хьувзар цун дезал. Дийна виса ӕаьла российский бӕухошта коравир. БархӀ сахьата ший гивелла текхавеш, тӕм латгача доазон тӕара из аравоаккхаш, никъ бир бӕухочо Иванов Владислава. Тӕма аренашка «ӕаьржаварг» яха цӕи йолаш вар из. Дӕахо, даггара чудетгача герза кӕалха нийсбелар уж, селла-ра йоккхий човнаш йолаш ше воллаше, лозабаь бӕухой арабаха новкӕостал деш хилар вай мехкахо.

Тӕма госпитале ӕочувигар Новразанаькъан ӕаьла. Даьла кӕхетамаца, лораша говза операци дӕайихьа, ког дӕа ца боаккхаш висар из. Шоай низ дӕа мел кхоачар дир лораша, цун ког бита ӕертташ. Тахан а массане тамаш еш хӕама да из! Ерригача Россе дӕадаьзар доккхача ӕаламата юкӕе дийна висача ӕалӕгӕй 19 шу даьннача бӕухочун истори.

Федеральни передачашка ӕолла дукха дийцар цо гойтача деналах, майралах. 2024-ча шера «Россе-1» телеканале «Малахов» яхача программаца араяьлар вай мехкахо-чунна ӕаьланна, цун новкӕоста Владислава хетаяь передача. Вӕаший мархӕлахета аьттув хилар цар студе. Россе дахача адамаша тамаш еш моттиг хилар цох... Вахар хӕетта довза волалуш мара воацача 19 шу даьннача вай мехкахо-чойтача турпалча ӕулакхах доаккхал деш бар нах. Могаш, маьрша волаш вахалва из дуккхача шерашка!

14

БАЛХА ДИКАЛ

Токмакски кхалерча коммуналь-щикашта машин елар «Ингушнефта» мехкдайттахоша

ГІазданаькъан Ахьмад

Запорожски областа Токмакски кхален моттигашка болх дІахьош боахкача вай мехкарча ЖКХ оагІон болхлошта лаьрхІа машин елар «Ингушнефта» АОс. Коммунальни оагІонцара хатар хиннача моттиге ма хулла сихагІа дІахкача, болх дІабахьа аттагІа хургда цу наха кердача машинаца.

«2023-ча шера денз, Запорожски областа Токмакски кхален моттигий хьал меттадоаладара тІехьа кьахьегаш ба мехка. Цига бахача наха гІо деш, хІамаш кхухийташ, цхьацца балхаш деш, оагІув хьаллоац вай республико», - йоах «Сердалога» мехкарча Паччахьалкхено беча хоамо. Машин укх деношка Іокхоачаргьа Токмакски кхале, хатараш хиннача моттигашка болх дІахьош чІоагІа наьсаргьа из. Энергетиках, ЖКХ гІулакхех йолча министерствон хьалха латтача Султиганаькъан Іумара белгалдир, дехара жоп луш, «Ингушнефта» АОс машин Іалашъярах дола гІулакх цу сахьате хьаллаьцар.

Наьсаре, ший 245 шу дизарга, дикка эргайоалаш латт

Баркинхой Мурад

Шахьара моттигашка кулг тохаш, хувцамаш деш кьахьегаш ба тахан. Мэр волча Оздой Руслана тІадилла, дІахьош болх ба из. Шахьарерча керттерча урамий куц хоза, боагІача боараме меттаоттадаь хилар лоархІаме да.

«Мах беча моттигий дай гонахьарча доазон тІа асфальт Іобуллаш, нах дехьабувлача моттигашка кулг тохаш, хувцамаш деш кхесташ ба тахан. Осканаькъан, Базорканаькъан цІераш леаеча урамашка кьахьегаш боахк карарча хана. Эггара дукхагІа машинаш, адам лела моттигаш я уж, цунга хьежжа боагІача боараме куц эргадаяккха хила еза», - дийцар «Сердалога» шахьара мэре болхлоша.

Керттерча урамашка санна кхийолча моттигашка а хургда хувцамаш. Шахьара хІара миинге цІенагІа, хозагІа, паргІатагІа хилийта гІерташ дІахьош болх ба из. Кьаьстта лоархІаме да из тахан, шахьара 245 шу дузача хана.

«РИА Рейтинг» яхача оагІоно белгалдечох, наькьаш дика долча кхаь моттига юкье ба вай мохк

Оздой Іийса

вай.

Наькьаш тоадарца дикка толам ба ала мегаргдолаш да вай тахан. «РИА Рейтинг» яхача оагІоно белгалдечох, наькьаш дика долча Россе кхаь моттига юкье да

2025-ча шерарча шийтта бетта хьинаре кьахьйга, йиьлагІча моттигера кхоалагІча моттигага кхаьчар вай республика. Тахарча дийнахьа ГІалгІай

мехкара наькьаш 84,2%-га кхоачача боарам тІа латт.

Белгалде деза, наькьаш тоадара болх мехка лакхатерко еш, тІахьожам лоаттабеш дІахьош болга. Доазон эзар кв. километра 1,06 эзар километрага кхоачаш

ба дІабихьа болх.

Машинашта, иштта гІашлошта йоккха паргІато еш, кхераме доацаш, беркате да ала йиш йолаш да тахан вай мехкара наькьаш. Дега боккха тоам беш гІулакх да из.

«ГІетташ йола пхьоалле» яха парапланеризма фестиваль дІахьоргьа вай мехка

ГІазданаькъан Ахьмад

Укх шера ахкан тІехьарча бетта 31-ча денгара гуйран хьалхарча бетта 5-ча денга кхоачаш, парапланеризма «FLYLAB» фестиваль дІаяхьа лерхІ вай мехка. Цу гІулакхацара керттера моттиг 3 км лакха бола Маьтлоам хургба. Российски, иштта

кхьича мехкара кхаьчача цу оагІонцарча говзанчаша шоай начІал гойтаргда вай мехкарча лакхача гувнашта, лоамашта лакхе гІолла гобоахаш.

Республикерча культуран гІулакхех йолча министерствос хьаллоацаш, дІахьош болх ба из.

«ЖІайрахь» яхача хьаьшацІагІа, Ний гІалай моттиге Іеш хургба фестивала доакьашхой. Парапланеризм йоаржайра тІехьа дІахьош ба из болх. Маьтлоам тІара айбалар, лоаман моттигашкара экскурси, кьаман даараш довзар да цу программанна юкье. Тайптайпарча мехкашкара 30 парапланерист ва дакьа лоацарг-

дар», - дийцар «Сердалога» культуран гІулакхех йолча министерстве.

Цу гІулакха хьалхаэттараш «FLYLAB» яха фестиваль хІара шера дІакхяхьа лаьрхІа ба вай мехка. Республикера туризм йоаржайра оагІонца, лоархІаме дакьа дІалоацаш хургда из гІулакх.

ЛоархIамеча наькъах ах тоабаь баьннаб мехка

Баркинхой Мурад

«Кавказ»-Илдарха-ГIала-Юкьера Ачалкхе-ГIайрбик-Юрт яхача наькъацара 8 километрага кхоачаш дола доазув меттадоаладеш хилар мехка. Машина наькъаш тоадарах йолча программага гIолла дIаболабаь болх ба из. Пхи километр йолча доазон тIа асфальт Юбилла баьннаб тахан, юхейисача моттига хьал меттадоаладе гIерташ, къахьегаш боахк болхлой.

«Кавказ» яхача федеральни наькъаца хоттам болаш, ишколе, берий беша, иштта кхийолча лоархIамеча моттигашка ухараш лелаш никъ ба из. Автобусах лелаш моттиг я из, цунга хьежжа беррига никъ дIа ца къовлаш дIахьом ба болх. ГIашлой никъ тоабаь, наькъашкара бокъонаш белгалт-

еш йола гIармаш оттаяь, наькъашка басарашца къоастам баь, наькъа гонахьарча доазон тIа кулг теа, хувцамаш дерг-

да цига. Кхераме боацаш диканикъ хургба цох тоабаь баьлча», - дийцар «Сердалога» мехкарча Паччахьалкхене.

Белгалде деза, укх шера дIахьоча балхаца мехкара 40 км наькый хьал меттадоаладе лерхIилга.

МагIалбике коллектор тоаеш баьча балхага хьажа баха хилар единороссаш

Иалой Муса

МагIалбике коллектор тоаеш дIабихьача балхага хьожаш хилар «ЦаI йолча Росссе» доакъашхой. Хатар хиннача моттиге кулг тохар, боагIаца боараме дий тожкаш хилар уж. Шахьарерча лоархIамеча моттигашка дIабихьача балхатIахьожам беча партийни Къаман программага гIолла, дIахьомш гIулакх да из.

«МагIалбикерча парте оагIон секретарь Йовлой Iусман, иштта цу оагIонцара кхьбола доакъашхой бар цига гулбенна. Балхага хьежа, деррига боагIаца боараме чакхдаькхалга белгалдир цо. Хицара кхоачамбоацараш юстардахар, бахархой хьал аттача дакхар лоархIаме долга дийцар цар», - йоах «Сердалога» «ЦаI йолча Росссе» моттигерча оагIон зарбан болх лелаберашкара кхаьчаца хоамо.

Парте викалаш дIахо а тIахьожам лоаттабергболаш ба Къаман программага гIолла деча балхашта. Керттердар - бахархашта хало еш дола Iамаш меттадоаладар, моллагIа хатар, гаьна ца доалийташ, дIадерзадар.

Бахархой латкъарах, Наьсарера экологи толхаераш меттадоаладир хьакимаша

ГIазданаькъан Ахьмад

Осканаькъан цIерах долча доазон тIа «Портофино» оалача кафен юхе хьалайна латгача бIехача хIамаех геттара во хьадж йоагIа, яхаш, бахархой латкъаш бола дикка ха яр. Шутуранаькъан Ахьмад хьалха волаш, тоаба яхийтар шахьара дас Оздой Руслана; цигара хьал тахка, аьнна. ДIабихьача балхо гучадаьккхар, бетона Iоакъашта кIалгIолла бокъо йоацача тайпара чухьакча турбашка гIолла догIан хишта лаьрхIаца канализаце бIеха хиш Iочуухаш хиннилга.

«Бокъо йоацача тайпара чIоагIаь хинна турбаш дIаяьхар, хIаьта из хIама даьрашта духьала лоткъам оттабир. Цу гIулакха бехкебараш, цхьаккха шеко йоацаш, бехктокхаме озаргба боагIаца боараме! Цул совгIа, цу гIишлон доал деш волчунна тIадиллар, бохабаь асфальт тоабар, цу дерригача доазон хьал боагIаца боараме меттаоттадар. Кхоачамбоацараш гучадоахаш йола рейдаш шахьара массайолча моттигашка дIакхухьаргIолаш я», - дийцар «Сердалога» Наьсарерча администраце.

Оздой Руслана белгал-

дир, бокъо йоацача тайпара турбаш чухьакча, бIеха хиш Iоухийташ багIараш боагIаца боараме бехкток-

хаме озаргхилар. Шахьара экологически оагIонцара хьал толхадар иштта чакхдоалиятаргдолаш зулам дац!

Нувхаш дIакхувсача йоага цIераш совцае лаьрхIа ба МагIалбике

Оздой Ийса

МагIалбикера нувхаш дIакхувса моттиг бахархой сатем боабаь йола дикка ха я. Цигара хьаухача кIурах паргIатта садаккха йиш йоацаш, хала кхийстар нах. Дукхача хана денз, наха хьовзаме яьннаца цу моттига хьал меттадоаладе лаьрхIа арабаьлар мехка. Из доазув цIендеш болх ба дIаболабаь. «Сер-

далога» из хоам бера Iалама гIулакхех йолча министерствера.

ООО «ЭКО ЛАЙФ» моттигерча оператора лаьрхIа машинаш араяьха, автогрейдераш юкье йолаш, лостам беш латт цига. Ара боад эттача, прожекторашца болх дIахохьом ба цига.

МагIалбикерча администраце къахьегаш ба кхаьч-

кхаьчаца нувхий гувнаш Iоувтгадиргдоацаш. Деррига гуш хургдолаш камераш оттаяь цу моттиге, 24 сахьата тIахьожам беш нах хургба.

Цу моттига тIадолхаш хинна наькъаш цIендеш баьхкар цига. ЦIи яьнна моттиг хуле, МЧС машинаш дIагIайохалургIолаш, жагIа тоссах нийсбаьб никъ.

Деррига доазув цIендеш, нувхий гувнаш дIадоахаш, къахьегаргда цу даькъ тIа. Iалама,

экологегIулакхех йолча министерствос тIахьожам беш; болх ба из тахан.

ГIОБЪЯВЛЕНИЯ

Утеранный аттестат №00624008668043, выданный ГБОУ СОШ №2 г. Магас в 2022 г. на имя Льянова Рамазана Ахметовича, считать недействительным.

Утеранный аттестат №1106040014619, выданный ГБПОУ «ИПК им. Ю.И. Арапиева» в 2023 г. на имя Нальгиева Абумуслима Магомедовича, считать недействительным.

Утеранное удостоверение ветерана боевой действий, №0097092, выданное МВД РИ в 2005 г. на имя Газикова Башира Саварбековича, считать недействительным.

Утеранный аттестат, выданный ООШ с.п. Плиево в 2017 г. на имя Халухоева Имана Батыровича, считать недействительным.

сердало

Учредитель:
Государственное
автономное учреждение
«Издательский дом
«Сердало»

Главный
редактор:
Курскиева Х.А.

Адрес редакции и издателя:
Республика Ингушетия,
386101, г. Назрань,
Тер. Центральный округ
пр. И.Базоркина, 60.
Тел.: 8 (8734) 77-11-84
Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована
Управлением Роскомнадзора
по Республике Ингушетия.
Рег. номер ПИ № ТУ 06-00033
от 16 декабря 2024 г.
E-mail: serdalo@yandex.ru
Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены
в компьютерном центре
ГАОУ «Издательский дом «Сердало».

Время подписания номера
по графику в печать:
12 августа 2026 г.
Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не
совпадать с позицией редакции.
При перепечатке
ссылка на газету обязательна.
Письма, рукописи, фотографии,
рисунки не рецензируются и не
возвращаются.
Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве
«Южный регион»,
с готовых диапозитивов
Адрес: 357600, Ставропольский край,
г. Ессентуки, ул. Никольская, 5.
Заказ № Тираж: 2000 экз.

Къонача дезалий фусамашцарча гѳулакхех йола семинар хилар Наьсарен кхален администраце

Іалой Муса

РФ бахаш болча наха паргІата цѳенош Іалашдарах йолча паччахьалкхен программана юкьебахача къонача дезалашца семинар дІахьош хилар укх де-ношка Наьсарен кхален администраце. Пачча-хьалкхено къонача дезалашта фусамашца деча новкъосталах дувцаш бар цѳига гулбеннараш. «Программан доакъашхошта де дезар хьал-хадоккхаш, иштта цар хаттараш доашхаш болх бар дІабихьар.

ЛертІа, паргІата дола цѳенош эша къона дезалаш дІаязбарца дувзаденнараш белгалдир кхетаче. Къаьстта терко йир цу гІулакхаца эшача каьхаташта, беррига болх боагІача боараме, ше-ший аргІагІа дІабахьара. Программан юкье бола нах 35 шерал дукхагІа даьнна хила йиш яц, цудухьа цу ханага кхачале тохабала беза цар шоай гІулакхага хьажа», - йоах «Сердалога» Наьсарен кхален администратора бенача хоамо. Хьакимашта хьалхашка латтача керттерча декхарех да къонача дезалашта фусамаш хилийтар, цар оагІув хьаллацар. ЦІа эцара е шоай доазон тІа хьалде пачча-хьалкхенгара субсиди эцара, из дІа-хьа хьожадара балхах дийцар доакъашхошка кхетачен хьалхалаттараша.

ЛаьрхІа хинначул шозза дукхагІа, спорта майдаш хьаелларгья мехка

Баркинхой Мурад

Спорта моттигаш хьаеллара болх дикка гаьнабоалаш латт укх шера. Юхьанца мехка бархІ «хьаькьале» спорта майда хьаелла лаьрхІа хиннабар, хІаьта тахан 14-га кхоачаш дІашербаьб из болх. РФ цу оагІонцарча Министерствос хьаллоацаш, федеральни проекташка гІолла дІахьош мехка

Физкультурникий Денна хетаяь, футбола яхьаш хилар МагІалбике

ГІазданаькъан Ахьмад

Физкультурникий Денна хетаяь яхьаш дІайихьар МагІалбике. Кердача Реданте футболах дола ловзараш хилар. Кхален юрташкара ялх тоаба яр коталонга кхача гІерташ хин-

нараш. Спорта хетадаь бІарчча цІай хилар цох.

«Яхьаш дІахьош хиннар физически культурах, спортах йола МагІалбикера Комитет яр. Ше-ше котвала гІерташ, шоай мел йола говзал ураоттаяь, къахьий-

гар футболишташа. Белгалде деза, иштта йолча кхетаченаша къонабарашта юкьера бувзам, барт чІоагІбелга. ТолашагІа барашта майдилгаш, грамоташ луш дІадийрзар из гІулакх», - дийцар «Сердалога» кхален администраце.

Яхье дакъа лоацаш мел хиннарашта, баркал аьлар хьалхалаьттараша. Вай къонача тІехьен юкье доаржаде дезаш, царна пайда беш гІулакх да из. Толамга кхачара тІехьа хьинаре къахьега даькъалабийцар яхьашка дакъа лоацаш хиннараш.

Къона спортсменаш вІашагІтехар физкультурникий Дено

Оздой Гийса

Физкультурникий Денна хетадаь цІай хилар Долакха-Юртарча ФОКе. «Россе низ» яхача боламга, «ЦаІ йолча Россе» «Берий спорт» яхача проектага гІолла дІахьош болх бар из. Керттера декхар - адам спорта тІахьехар.

«Наьсарен кхален пхе ФОКера спортсменаш бар яхьашка дакъа лаца гулбеннараш. 60 метр хьалхавоаларгах удаш, турника тІа ийлуш, муш дІа-хьа увзабеш, геракаш ийеш, хІаравар ше-ше котвала гІертар цу дийнахьа. Котало яккхараш бар Іалбаканаькъан Ислам (60 метр вадар), Дударанаькъан ИбрахІм (турника тІа ийвалар), Бохтаранаькъан Іумар

(кулгаш ІогІертадеш ийвалар), Йовлой Бадрудин (муш дІа-хьа увзабар), Зурабанаькъан ІабдаллахІ (геракий спорт). СовгІаташца белгал-

бир котбаьнна спортсменаш», - дийцар «Сердалога» «ЦаІ йолча Россе» республикерча оагІонца.

Вай мехка спорт, физкуль-

тура йоаржаеш бехктокхаме къахьегарах, Наьсарен кхален ФОКий кулгалхошта, единороссашкара баркал оалаш, каьхаташ делар.

спорт йоаржаяра болх ба из.

«Керда спорта моттигаш хургья Долакха-Юрта, Іаьлий-Юрта, Яндаре, Инаркье, Мужеча, Юкьерча Ачалкхе, МагІалбике, Наьсаре, Шолжа-Шахьаре. Футболах, баскетболах ловзарашта, иштта кхьйолча спорта эшаш мел бола кхоачам хургба цѳига. Вай мехка спорт йоаржаяра, ма хулла дукхагІа кагирхой спорта юкь-

еозара тІехьа чІоагІа лоархІаме болх ба из. Берий, кагирхой, иштта боккхагІбарий аьттув ба, шоаш бахача моттигера арабовлаца безаш, спортаца хІара денна бувзам лоаттабе. Бахархошта доккха совгІат да ала йиш йолаш болх ба из», - язду ший Телеграм-оагІон тІа вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас. Республикан Кулгалхоcho белгалдир, цу оагІонцарча гІулакхех

ше РФ Президентца Путин Владимирца хиннача кхетаче хьаахадаьлга. Наьсаре, Илдарха-ГІалий тІа, иштта Дошлакьий-Юрта, ТІой-Юрта, Сурхо тІа, Долакха-Юрта, Дабе-Юрта наьк де моттигаш йолаш керда ФОКаш эшилгах дийцар Мехкадас. Тахан 58% гаргга мехкахой спортаца бувзам лелабеш, шоай дерІага хьожаш ба. 2030-ча шера 70%-га кхоачаш тоаденна хила деза

из хьал, аьнна, Путин Владимира белгалдаьчунга кхоачаш латт ала йиш йолаш да вай. Цу оагІонцара гІулакхаш боагІача боараме хьаоттаде, спорта моттигаш таханарча ханага хьежжа тоаяь хила еза. «Демографи» яхача къаман проектага, паччахьалкхен программа гІолла 2019-ча шергара 2025-ча шерга кхоачача юкьа, 20 йоккха спорта моттиг хьайийлай вай мехка.